

საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტრო
Ministry of Culture and Monument Protection of Georgia

საქართველოს ეროვნული მუზეუმი
Georgian National Museum

ისრაელის საელჩო საქართველოში
Embassy of Israel in Georgia

ქართულ კბილობა კულტურული ძეგლების გადაღება

ეძღვნება დავით ბააზოვის სახელობის საქართველოს ეპრაელთა
ისტორიის მუზეუმის 80 წლის იუბილეს

საქართველოს ეროვნული მუზეუმის კოლექციებიდან

Cultural Heritage of Georgian Jews

Dedicated to 80th Anniversary of David Baazov
History Museum of Georgian Jews

From the Georgian National Museum's collections

პროექტის ორგანიზატორები:

საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის
სამინისტრო, საქართველოს ეროვნული მუზეუმი,
ისრაელის საელჩო საქართველოში

პროექტის და კატალოგის ავტორი
ლელა წინუაშვილი

სამეცნიერო კონსულტანტები: ელდარ ნადირაძე,
იზოლდა მელიქიშვილი

ფოტოგრაფი მირიან კილაძე

რედაქტორი ლელა ჯიკაშვილი

თარგმანი ანა სახაროვა

დიზაინი: ირაკლი ხუციშვილი, ირაკლი დევდარიანი,
მაგდა ცოცხალაშვილი

პროექტზე მუშაობდნენ: გულიკო კვანტიძე, მანანა
ხიზანიშვილი, სოსო ზურავილი, ნანა მახათაძე, ნანა
ლომსაძე, ლევან ძენელაძე, ანანო მელივა, მაია მგელაძე,
პაატა ჯავახიშვილი, ანა ვერულაშვილი, ნათია ხულუზაური,
ნათელა ჩხარტიშვილი, ნუეზარ მიქაძე, ელიზბარ
გრიგოლია, ზაზა მესხი, გია ქემოკლიძე

რესტავრატორები: ჯონი ახობაძე, ეკა თევზაძე, ნინო მერა-
ბიშვილი, ნანა მანაგაძე, ეველინა ქარსელი, მაია სეთურიძე,
ნათია კორკოტაშვილი, ეკა ტყეშელაშვილი, ნანა ჯავშანაშ-
ვილი, ნინო სოხაშვილი

Project organized by

Ministry of Culture and Monument Protection of Georgia
Georgian National Museum,
Embassy of Israel in Georgia

Author of the Project and Catalogue

Lela Tsitsuashvili

Consultants Eldar Nadiradze, Izolda Melikishvili

Photographer Mirian Kiladze

Editor Lela Jikashvili

Translation Ana Sakharova

Design: Irakli Khutishvili, Irakli Devdariani, Magda
Tsotskhalashvili

With participation of Guliko Kvanticze, Manana Khizanishvili,
Soso Zurashvili, Nana Makhadze, Nana Lomsadze, Levan
Dzneladze, Anano Meliva, Maia Mgelandze, Paata Javakhishvili,
Ana Verulasvili, Natia Khuluzauri, Natela Chkhartishvili, Nugzar
Mikadze, Elizbar Grigolia, Zaza Meskhi, Gia Kemoklidze

Restorers: Joni Akhobadze, Eka Tevzadze, Nino Merabishvili, Nana
Managadze, Evelina Karseli, Maia Seturidze, Natia Korkotashvili,
Eka Tkeshelashvili, Nana Javshanashvili, Nino Sokhashvili

ISBN 978-9941-9311-8-5

© საქართველოს ეროვნული მუზეუმი, 2013
Georgian National Museum, 2013

საქართველოსა და ისრაელის სანიმუშო ურთიერთობებზე ბევრი თქმულა და დაწერილა. როგორც ერთ-ერთი, რიგითი მოქალაქე და საქართველოს ეროვნული მუზეუმის გენერალური დირექტორი, იმ მუზეუმის ხელმძღვანელი, სადაც დაცულია ებრაული კულტურის ამსახველი შესანიშნავი ნიმუშები, კიდევ ერთხელ სიამოვნებით აღვნიშნავ, რომ ჩვენ გვეამაყება ამ ურთიერთობის ხანგრძლივი და განსაკუთრებული ისტორია. ტრადიცია გრძელდება. ამის დასტურია ისიც, რომ 2006 წლიდან დღემდე ჩვენთან განხორციელდა არაერთი მეცნიერული კვლევა, მოეწყოთხი გამოფენა და გამოიცა სამი კატალოგი, რომელიც ქართველ ებრაელთა კულტურასა და ტრადიციებს წარმოაჩენს.

წელს დავით ბააზოვის სახელობის საქართველოს ებრაელთა ისტორიული მუზეუმი 80 წლის იუბილეს აღნიშნავს. სწორედ ამ მოვლენას ეძღვნება ეროვნულ გალერეა-ში წარმოდგენილი გამოფენა ”ქართველ ებრაელთა კულტურული მემკვიდრეობა” და წინამდებარე კატალოგი, რომელიც ყველაზე სრულად ასახავს ჩვენთან დაცული ებრაული კოლექციების ძირითად ნაწილს. აღნიშნული კოლექციები 1953 წელს, საქართველოს ებრაელთა მუზეუმის დახურვის შემდეგ გადმოეცა დღეს ეროვნული მუზეუმის გაერთიანებაში შემავალ სიმონ ჯანაშიას სახელობის საქართველოს მუზეუმს და იოსებ გრიშაშვილის სახელობის თბილისის ისტორიის მუზეუმს (ქარვასლა).

მინდა მადლობა გადავუხადო პროექტის ყველა მონაწილესა და მხარდამჭერს, საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს, რომლის საიუბილეო პროექტების გრანტის ფარგლებში მომზადდა და გამოიცა კატალოგი, საქართველოს ეროვნული მუზეუმის თანამშრომლებს, რომელთაც სიყვარულითა და ენთუზიაზმით მოამზადეს გამოფენა და გამოცემა. განსაკუთრებული მადლიერებით მინდა მოვიხსენო ისრაელის საელჩი საქართველოში და ის მრავალნიშნიანი წარმატებული თანამშრომლობა, რომლის შედეგად ერთობლივად არაერთი საინტერესო სამეცნიერო პროექტის განხორციელება მოხერხდა. იმედს გამოვთქვამ, რომ ეს თანამშრომლობა მომავალშიც გაგრძელდება და ერთად კიდევ მრავალი თანამედროვე კვლევის განხორციელებას და ცოდნის გავრცელებას შევძლებთ ფართო საზოგადოებაში..

პროფ. დავით ლორთქიფანიძე
საქართველოს ეროვნული მუზეუმის
გენერალური დირექტორი

A lot is said and written about the exceptional relationship between Georgia and Israel. As a private person and the general director of the Georgian National Museum, where the fascinating patterns reflecting the culture of Jews are kept, I would like to point out that we are proud of the history of this long-lasting and special relationship. The proof is, that coming from 2006 to nowadays, many scientific findings were carried out, four exhibitions were organized and three catalogs were published, which represent the traditions and culture of Georgian Jews.

This year, David Baazov History Museum of Georgian Jews celebrates 80th Anniversary. The exhibition "Cultural Heritage of Georgian Jews" which is represented in Georgian National Museum, is dedicated exactly to this event and so is the previous catalog, that fully reflects the main part of Jewish collections, which are protected by us. These collections were rendered, after the closing of the museum of Georgian Jews, Simon Janashia Museum of Georgia and I. Grishahvili Tbilisi History Museum (Karvashla). Now Both are united into the Georgian National Museum.

I would like to thank all the participants and people who encouraged this project, the Ministry of Culture and Monument Protection. The catalog was prepared and published by means of the grant of anniversary projects of the Ministry. Besides the whole project was supported by the employees of the Georgian National Museum, with their enthusiasm and love the exhibition and publication was made ready. I want to express my special gratitude towards the Embassy of Israel in Georgia and make a mention of our long term collaboration. As a result of it, lots of interesting and valuable scientific projects were set.

I hope, that this relationship will be continued in the future, with the numerous modern investigations and researches to be carried out, as well as the popularization of the educational resources, which will be widely spread in society.

Prof. David Lordkipanidze
Director General of the
Georgian National Museum

საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს სახელით, მინდა მივესალმო ჩვენს ებრაელ ძმებს და მივულოცო საქართველოს ებრაელთა ისტორიის მუზეუმის კოლექციების ამსახველი სრული საიუბილეო კატალოგის გამოცემა, რომელიც ქართულ-ებრაული ურთიერთობისა და მეგობრობის მრავალსაუკუნოვანი ისტორიის კიდევ ერთი დასტურია.

საქართველოში ებრაული დიასპორა ერთ-ერთი უძველესთაგანია. ძველი წელთაღრიცხვით VI საუკუნეში, ებრაელთა მცხოვრილი მიგრაციის შემდეგ დღემდე, ჩვენ შორის არსებული ძმობა უწყვეტი ჯაჭვია, რომელიც მოიცავს როგორც საერთაშორისო და პოლიტიკურ, ასევე კულტურულ ურთიერთობებს.

ებრაელი ერი საქართველოს მსგავსად, უდიდესი კულტურული მემკვიდრეობის მატარებელია, რომელმაც საუკუნეებს გაუძლო, ქვეყანას ღირსება შეუნარჩუნა და წინ სწრაფვის სტიმული არ დაუკარგა.

საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტრო მხარში უდგას ქართველი ებრაელების საქმიანობის წარმოჩენასა და პოპულარიზაციას.

მირიანე ოდიშარია

საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის მინისტრი

On behalf of the Ministry of Culture and Monument Protection of Georgia, I would like to welcome our Jewish brothers and congratulate editing first, entire Anniversary catalogue, which represents collections of Georgian Jewish museum. This event is one more proof of a century-old history, friendship and relationship between Georgia and Israel.

Jewish Diaspora is one of the ancient ones in Georgia. Since VI century BC, after Jewish migrations to Mtskheta, we have been engaged in a firm, continuous chain of brotherhood, which includes international, political and cultural relations. Jewish people, as well as Georgians, have had the largest cultural heritage. It has endured long centuries, retained dignity of a country, and still has not lost incentive strive to forward.

Ministry of Culture and Monument Protection of Georgia supports the activities and mission of the Georgian Jews in the process of popularization and notion.

Miriane Odisharia

Minister of Culture and Monument Protection of Georgia

ძვირფასო მეგობრებო,

ჩემთვის უდიდესი პატივია, მოგილოცოთ ამ მნიშვნელოვანი გამოფენის გახსნა და კატალოგის პუბლიკაცია, სადაც წარმოდგენილია ებრაული კულტურული მემკვიდრეობის ნიმუშები.

ცნობილია, რომ საქართველოში ებრაელები 2600 წლის წინ დაფუძნდნენ. ეს ისტორია მართლაც დასაფასებელი და მნიშვნელოვანი სულიერი მემკვიდრეობაა.

ამავდროულად, არ უნდა დაგვავწყდეს, რომ ისტორია აუცილებლად უნდა შევიწოთ და შევუნარჩუნოდ მომავალ თაობებს, რათა ჩვენი დიდებული ნარსული მომავალში სხორცე ახალგაზრდებში აგრძელებდეს სიცოცხლეს.

უდიდესი სიამოვნებით გამოვხატავ მადლიერებას საქართველოს ეროვნული მუზეუმის, მისი გენერალური დირექტორის, ბატონ დავით ლორთქიფანიძისა და ... ქალბატონ ლელა ნინუაშვილის მიმართ ამ მნიშვნელოვანი ინიციატივისათვის.

დარწმუნებით შემიძლია ვთქვა, რომ ეს გამოფენა კიდევ უფრო გაალრმავებს ურთიერთობებს მეგობრობას ჩვენს ქვეყნებს შორის.

იუვალ ფუქსი

ისრაელის საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი საქართველოში

Dear Friends,

It is my great honor to congratulate the organizer of this important exhibition and the published catalog presenting Jewish Culture and Heritage in Georgia.

Jewish presence here in Georgia is told to be 2600 years old. This is a heritage which has to be respected and remembered. At the same time the Past must be learnt and thought to the next generations. The glorious past must live also in the future and it can and should live by presenting it to the younger public.

It gives me a great pleasure to thank the Georgian National Museum, its General Director Mr. David Lordkipanidze and Curator of the exhibition Mrs. Lela Tsitsuashvili for this important initiative, which, I am confident, will deepen the relations between our countries and people.

Yuval Fuchs

Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of Israel to Georgia

გესავალი

ნინამდებარე კატალოგი ეძღვნება დავით ბააზოვის სახელმძღვანელოს ებრაულ-ებრაულ და ისტორიის მუზეუმის დაარსებიდან 80 წლის იუბილეს. ამ თარიღთან დაკავშირებით საქართველოს ეროვნული მუზეუმი (სადაც ამჟამად დაცულია ებრაული მუზეუმის კოლექციების ძირითადი ნაწილი), ანუ ებრაული კოლექციების ამსახველ რიგით უკვე მეტაური გამოფენას. ამჯერად ნარმოდგენილი იქნება 200 ექსპონატი.

მულტიკულტურულ საქართველოში ებრაული დიასპორა ერთ-ერთი უძველესთაგანია და ძვ. წ. VI ს. ებრაელთა პირველ მიგრაციასა და მათ მცხეთაში დასახლებას უკავშირდება. X საუკუნის ქართული ნერილობითი წყაროების თანახმად, ებრაელები საქართველოში ბაზილიონელი მეცენა ნაბუქოლონისორის მიერ (ძვ.წ. 586 წელს) სოლომონის პირველი ტაძრის დანგრევის და იერუსალიმიდან ებრაელთა განდევნის შემდეგ გამოჩნდნენ და ქართლში დასახლდნენ.

ებრაელები უძველესი რელიგიის, ისტორიისა და კულტურის მქონე ხალხა. მიუხედავად ინდენისა, რასაც ისანი საუკუნეების განმავლობაში სხვადასხვა ქვეყანებში განიცდონენ, მათ არათუ შეინარჩუნეს თვითმყოფადობა, არამედ განაცითარეს თავისი კულტურა. ამასთანავე ებრაელები ბრნიზვალედ ახერხებდნენ ადგილობრივ ტრადიციებთან ადაპტაციასა და სინთეზს. ეს განსაკუთრებული ნიშანობლივია საქართველოში მცხოვრებ ებრაელთათვის. საქართველოში იმ იშვიათ გამონაკლის ქვეყნის, სარმათოს, სადაც ისტორიულად ებრაელები მიმართ ყოველთვის ეკითიღ და მეცნიერულ დამოკიდებულებას ამჟღვენებდნენ. აღსანიშნავია რომ საქართველოში ებრაელებს, ჰქონდათ თავისი რელიგია, მაგრამ საუბრობდნენ ქართულად, არ ჰქონდათ განსხვავდულ დიალექტიც კი, თითქმის არ გამოირჩეოდნენ ჩატუმარისთ, არასოდეს უცხოვრიათ გეტოში. ამ ასიმილაციის მიუხედავად, ქართველმა ებრაელობან საუკუნეების მანძილზე სათუთად შემოინახეს თავისი რელიგია და ტრადიციები.

საქართველოში ებრაული დიასპორის მრავალსაუკუნოვანი არსებობის მიუხედავად მე-20 საუკუნემდე არ ყოფილა მისი ისტორიული, თუ კულტურული კვლევის პრეცენტის ამას მეცნიერული საფუძველი ჩაუყარა 1933 წელს თბილისში საქართველოს ებრაელთა ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მუზეუმის დაარსებამ. მუზეუმი თავდაპირველად მდებარეობდა 1 მაისის (ამჟამად გ. აბესაძის) ქუჩაზე არსებულ ებრაელთა კულტბაზის შენობაში (ახლანდელი სამეფო უბნის თეატრი), ხოლო 1940 წლიდან - ივანიძის (ამჟამად ანტონ კათოლიკოსის) ქუჩაზე მდებარე ძეგლი სინაგოგის გუმბათიან შენობაში.

მუზეუმი თბილისელ და ლენინგრადელ მეცნიერ-თანამშრომელთა ჯგუფის ინიციატივით
თა და საქართველოს ეპრაელი საზოგადოებრივი მხარდაჭერით დაარსდა. მუზეუმის პირველი
დირექტორი იყო ა. კულიჯანოვი, 1935 წლიდან — არონ კრიხელი, ხოლო 1948 წლიდან — ილია
პაპიძემედოვი. მუზეუმის კოლექცია სამი წლის მანძილზე, 1933-1936 წლებში მოწყობილი
რეგონბალური სამეცნიერო-ეთნოგრაფიული ექსპედიციების საფუძვლზე შეგროვდა. ექს-
პედიციაში მონანილე, საგანგებოდ მოწვეული ქართველი მხატვრები ადგილზე აკეთებდნენ
ეპრაელთა ტიპაჟებისა და მათი ცხოვრების მძსახელი დეტალების ესკაზებს და შემდგე უკვე
მუზეუმში ჩამოტანილი ნივთების საფუძვლზე ქმნიდნენ ებრაული ყოფისა, თუ რელიგიური

- ურ-რიტუალური შინაარსის სურათებს

1937 წლის მოედნებით ექსპოზიცია „საქართველოს ეპრაცელთა ძეგლი და ახალი ყოფა“ და და-
საპამი ჩატარდა მუზეუმის ძირითად ფუნქციას — დამთვალიერებების მიღებას.

მუზეუმის კოლექცია მრავალმხრივად ნარმობაჩენდა ქართველ ეპრაცელთა კულტურა-სა და ყოფას (ექსპონირებული იყო ეთნოგრაფიული, რელიგიური, რიტუალური, ყოფითი დანიშნულების ნივთები, ხელნაწერები, კოსტიუმები, აქსესუარები, ამულეტები, ფოტოები).

სახვითი ხელოვნების კოლექციაში სხვადასხვა ავტორთა ას სამოცდაათამდე ფერწერული და გრაფიკული ნამუშევრია. მათ კოლექციის ძირითად ნაწილს წარმოადგენს თვითონასწავლი ებრაელი მხატვრის - შალომ კობოშვილისა (1876-1941) და ქართველი ფერმწერის - დავით გველესიანის (1890-1949) ნამუშევრები, რომლებშიც ყველაზე საინტერესოდ და ხატოვნად აისახა ქართველ ებრაელთა ცხოვრება.

1951 წელს მუზეუმი დაიხურა, როგორც სიონიზმის კერა და 1953 წელს სინაგოგის შენობის კონფისიკაციის შემდეგ, კოლექციის სხვადასხვა მუზეუმებში გადანაწილდა (ამჟამინდელ საქართველოს ეროვნულ მუზეუმის სიმოზ ჯააბაშვის სახელობის საქართველოს მუზეუმში, იოსებ გრიშაშვილის სახელობის თბილისის ისტორიის მუზეუმში (ქარვასლი), სადაც ეს ექსპონატები დღემდეა დაცული.

არსებობის 80 წლის მანძილზე ეპრაული მუზეუმის მუდმივმა ექსპოზიციამ ფუნქციონირება მხოლოდ 15 წელი შეძლო.

ათწლეულების მანძილზე ეს უნიკალური კოლექცია საცავებში ინახებოდა და უცნობი იყო არა მხოლოდ ფართო საზოგადოებისთვის, არამედ სპეციალისტებისთვისაც კი.

1988 წელს საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ხელშეწყობით დაარსდა ქართულ-ებრაულ ურთიერთობათა ასოციაცია (პრეზიდენტი — გივი ლამბაშიძე, ვიცე-პრეზიდენტი — შალვა ნინუაშვილი, საპატიო წევრები — ანდრია აფაქიძე და როინ მეტროველი). 1992 წელს საქართველოს მთავრობის ბრძანების საფუძველზე, ამ ასოციაციამ თბილისში აღადგინა ებრაული მუზეუმი. ამ დღიდან იგი დაკავილი ბაზოვის სახელს ატარებს. მუზეუმი ისევ ძველი სინაგოგის შენობაში განთავსდა, რომლის ავარიული მდგრადრეობის გამო კოლექტივი ეკლას საქართველოს ეროვნულ მუზეუმს საცავებსა და ხელნახრთა ეროვნულ ცენტრში დაცული. 1992-2001 წლებში მუზეუმის დირექტორი გახლდათ დოქტორი შალვა ნინუაშვილი, ხოლო 2001 წლიდან დღემდე მუზეუმს პრეზესორი გივი ლამბაშიძე ხელმძღვანელობს. ამ წლების განმავლობაში ბაზონი გივი ლამბაშიძის უდიდესმა ძალისხმევამ შედეგი გამოიღოდა ნელს ბაზონი ბიბინა ივანიშვილის დაფინანსებით „ქართული ჯგუფი“ ახორციელებს ებრაული მუზეუმის შენობის (ძველი სინაგოგის) სრულ რეკონსტრუქციას, რომელიც ამჟამადაც მიმდინარეობს. მისი დასრულების შემდეგ შესაძლებელი იქნება ებრაული მუზეუმის მუდმივი ექსპოზიციის აღდგენა და მისი სრულფასოვანი ფუნქციონირება.

ბოლო წლების მანძილზე (2006, 2008, 2010, 2012), საქართველოს ეროვნულმა მუზეუმმა განახორციელა ებრაული კოლექციების ოთხი გამოფენა და სამი კატალოგის პუბლიკაცია. ამ პროექტებისთვის საქართველოს ეროვნული მუზეუმის კოლექცია მეცნიერულად იქნა შესწავლილი, მოხდა მისა ატრიბუცია, დათარიღება, აგრეთვე ექსპონატების მიმშველოვანი ნაწილის კონსერვაცია-რესტავრაცია, ჩირჩიში ჩამახა და საგამოფენოდ გაფორმება.

2006 წელს საქართველოს ეროვნულმა მუზეუმმა, შალომ კობოშვილის 130 წლის იუბილესთან დაკავშირებით, მოაწყო მისი პერსონალური გამოფენა (იოსებ გრიშაშვილის სახელობის თბილისის ისტორიის მუზეუმში (ქავასლა)) და გამოსცა სრული კატალოგი. შალომ კობოშვილი პირველი ებრაული მხატვარია საქართველოში და თავისი საოცარი ბიოგრაფიის წყალობით, განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებს. თავისი დროზე მას, ებრაული ტრადიციის თანახმად, მშობლებმა აუკრძალეს მხატვრობის შესწავლა და მხოლოდ 61 წლის ასაკში აიძინა ბავშვობის ოცნება. 1937 წელს საქართველოს ებრაულთა ისტორიულ-ეთნოგრაფიულ მუზეუმში დარაჯად დაინყო მუშაობა და დაინყო ხატვა. იქ ნანხანა სურათებმა უბიძგა, საკუთარ შემოქმედებაში გამოხეატა თავისი ხალხის ისტორია. მისი მხატვრობაში მოღვაწეობა მხოლოდ სამ წელინად გაგრძელდა (გარდაცვალებამდე), მაგრამ ამ მოკლე დროის მანძილზეც მან მოახერხა ქართველ ებრაელთა ყოფის საოცარი დოკუმენტურ-ნარატივული მატიანე შეექმნა.

2008 წელს, საქართველოს ებრაელთა ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მუზეუმის დაარსებიდან 75 წლისთავთან და ისრაელის სახელმწიფოს დამოუკიდებლობის 60 წლის იუბილესთან დაკავშირებით, მომზადდა გამოფენა - "მარადიული ცეცხლი" (იოსებ გრიშაშვილის სახელობის თბილისის ისტორიის მუზეუმში), რომელიც მიეძღვნა მთლიანად ებრაული მუზეუმის კოლექციას და ასახვადა ქართველ ებრაელთა კულტურასა და ყოფას. გამოიცა ამ გამოფენის სრული კატალოგი.

2010 წელს საქართველოს ეროვნულმა მუზეუმმა განხორციელა პროექტი "ქართველი ებრაელები, ისტორია და კულტურა" (შელვა ამირანასშვილის სახელობის ხელობების მუზეუმში), რომელიც მიეძღვნა მთლიანად ებრაული მუზეუმის კოლექციას და ასახვადა ქართველ ებრაელთა კულტურასა და ყოფას. გამოიცა ამ გამოფენის სრული კატალოგი.

2012 წლის ხანუქის დღესასწაულს მიეძღვნა უფრო მცირემასშტაბიანი გამოფენა (საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის საგამოფენო დარბაზში).

ამ ოთხი პროექტის საშუალებით, მრავალი წლის მანძილზე მიენცხებულმა ექსპონატებმა ახალი სიცოცხლე დაიბრუნა და სპეციალისტებისა და ფართო საზოგადოების დიდი ინტერესი დაიმსახურა.

ახალი პროექტის აქტუალურობა განსაზღვრა ფართო საზოგადოების იმ დიდმა ინტერესმა, რომელიც უკვე განხორციელებულმა გამოიფენებმა და კატალოგებმა გამოიწვია. სწორედ ამან განაპირობა საქართველოს ეროვნული მუზეუმის შერიდან საიუბლეო ებრაული გამოფენის ორგანიზების გადაწყვეტილება და თანხარული კატალოგის პუბლიკაცია. გამოფენა ენცუობა საქართველოს ეროვნული მუზეუმის დიმიტრი შევარდნაძის სახელობის ეროვნულ გალარეაში. მასზე წარმოდგენილია ებრაული კოლექციის 200 ექსპონატი, რომელიც ასევე ასახულია წინამდებარე კატალოგში. აღსანიშნავია, რომ უკვე ცნობილი, გამოფენილი

და გამოქვეყნებული მინშვენელოვანი ექსპონატების გარდა, იქნება პირველად წარმოდგენილი ექსპონატებიც. აღბომი „ქართველ ებრაელთა კულტურული მემკვიდრეობა“ იქნება ებრაული კოლექციის ამსახველი ყველაზე სრული კატალოგი. მასში პირველად იქნება წარმოდგენილი ებრაული კულტურის ბოლოდროინდელი სამეცნიერო კვლევის და ახალი ატრიბუციების შედეგი, რომელიც გაცემდა ებრაული მუზეუმის ექსპერტების შესწავლაზე დაყრდნობით, და შედეგი მრავალნიანი სამეცნიერო კვლევის და იუდაიკის კოლექციების უშალო გაცნობისა და შესწავლისა ისრაელის, ევროპის, რუსეთისა და უკრაინის სხვადასხვა ებრაული მუზეუმებში. (ლ. წინუაშვილი „იუდაიზმი XX საუკუნის პირველი წახევრის საქართველოს ხელოვნებაში (საქართველოს ებრაელთა ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მუზეუმის კოლექციის საფუძველზე“)

უღრმეს მადლობას ვუხდით საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს პირადად კულტურის მინისტრს, ბატონ მირიანე იდიშარიას წინამდებარე კატალოგის პუბლიკაციის სრული ფინანსური მხარდაჭერისათვის, ისრაელის საელჩის საქართველოში და პირადად ისრაელის ელჩს, მის აღმატებულებას, ბატონ იუვალ ფუქს კატალოგისთვის მასალების მომზადებისა და გამოფენის ირგანიზების ფინანსური მხარდაჭერისათვის, საქართველოს ეროვნული მუზეუმის გენერალურ დირექტორს - ბატონ დავით ლორთქიფანიძეს მრავალწლიანი მხარდაჭერისათვის და უდიდესი წვლილისთვის ყველა აღნიშვნულ პროექტის განხორციელებასა და ებრაული კულტურის მეცნიერული შესწავლისთვის გაწეული მუდმივი ხელშეწყობისათვის.

მადლობას ვუხდით ევროაზიულ ებრაული კონგრესს და მის თავმჯდომარეს - იოსებ ზისელს, საქართველოს იუდაიკის აღნიერის პროექტის განხორციელებისათვის, რომლის ფარგლებშიც ჩატარდა სამეცნიერო კვლევა.

მადლობას ვუხდით ევროაზიულ ებრაული კონგრესს და მის თავმჯდომარეს - იოსებ ზისელს, საქართველოს იუდაიკის აღნიერის პროექტის განხორციელებისათვის, რომლის ფარგლებშიც ჩატარდა სამეცნიერო კვლევა.

ლელა წინუაშვილი

ხელოვნებათმცოდნების დოქტორი
საქართველოს ეროვნული მუზეუმი
გამოფენების კურატორი

INTRODUCTION

The previous catalogue, published before, is dedicated to an 80-year Anniversary of the establishment of David Baazov Jewish Historic-ethnographic museum. Due to this date the Georgian National Museum (the main part of the collections from the Museum of Jews is currently stored there) is holding the fifth exhibition, representing the Jewish collections. 200 exhibits will be displayed there.

The Jewish Diaspora is one of the ancient ones in multi-cultural Georgia. It is connected with the first Jewish migration and their settlement to Mtskheta, in the VI century A.C. According to Georgian sources (written version), initially the Jews appeared in Georgia in the year 586 A.C, after King Nebuchadnezzar from Babylon, destroyed the first temple of Solomon and the Jews were expelled from Jerusalem and settled in Kartli region.

It is a fact that, Jews are people of great religion, history and culture. Despite victimization, which they had suffered in various countries for centuries, not only had they kept their origin, but they managed to develop their own culture. Besides they perfectly managed to adopt and synthesize with the local traditions. This is particularly characteristic for the Georgian Jews. Georgian itself, is the rarest exception, where the kind and friendly attitude was shown towards them ever since. Probably, this is the reason which explains the unique phenomenon, that only in Georgia, the Jews, except religious, did not have different language and even a dialect, they speak Georgian fluently and hardly differ with clothes (which is obviously shown at the exhibition), and they had never lived in ghettos. Georgian Jew - even this expression makes clear how thoroughly Jewry in Georgia, how they loved Georgian language, customs so as not to forget Jewish customs. Despite definite assimilation, which is common for co-living in Diaspora, Georgian Jews tenderly kept and brought their own religion through centuries.

In the 1933-1951 the Georgian Jews Historic-ethnographic Museum was located in ancient cupola-shaped Synagogue (3, Ivanidze Street). Jewish museum was founded by scientists from Tbilisi and Leningrad with the support of Jewish society of Georgia. For many years the directors of the museum were A. Kulidjanov, A. Krikeli, I. Papisedov. By setting up the museum, the research and scientific studies of Georgian Jews historical past life, was assumed as a basis. In order to gather the museum collection in 1933-1936, the expeditions took place in the regions solidly inhabited by the Jews. It was possible to collect a great number of sketches, photos, amulets, cult and religious materials, national costumes and other exhibits. The specially convoked artists, participated in expedition, were fixing and spotting the Jews standards and details reflecting their mode of life.

The productivity of fertile labor was not long-awaited. In 1937 the stationary exposition was held, issued: "The past and modern life of Georgian Jews". And the commencement of the principle mission of the museum was based - visitors' call and attention.

Despite existence of the Jewish Diaspora for a long-term, there was no precedent of any type of historical or cultural researches until the 20th century. The first precedent of the research, which laid scientific basis, was the establishment of historical-ethnographical museum of Georgian Jews in Tbilisi. At first the museum was located on the street of 1st May (now G. Abesadze), in the building of Jewish Cultural Base (today's King's District Theatre). Since 1940 museum is placed in the old doomed synagogue building in Ivanidze (now Anton Bishop) street. Museum was established with the collaboration of scholars from Georgia and Leningrad and

with the support of Jewish society in Georgia. The first director of the museum was A. Kulijanov, from 1935 – A. Krikeli, from 1948 – I. Papisedov. The collection of museum was gathered during 3 years as a result of regional scientific-ethnographic expedition.

The Georgian artists, who had been invited to participate and took part in the expedition worked on spot and were creating the types of Jews and the sketches disposing the details of their lives. Later, based on the items brought to the museum, they painted the pictures which represented the religious-ritual contents and mode of life of the Jewish people. In 1937 a permanent exposition of "The new and old life of Georgian Jews" was held and it became a fundament of the main function and purpose of the museum-receiving the visitors.

The existed collection represented the culture and mode of life of Georgian Jews (the ethnographic, religious, ritual, things for every-day usage, pieces of handwriting, costumes, accessories, amulets and photos are exposed there). There are approximately 170 pictorial and graphic works painted by different artists in the collection of fine arts. The main part of it is represented by the works of self-taught Jewish artist Shalom Koboshvili (1876-1941) Georgian painter David Gvelesiani (1890-1949). The mode of life of Georgian Jews is disposed in the most fascinating and interesting angles in the works of the two above mentioned artists.

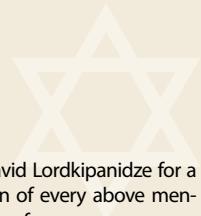
In 1951 the museum was closed down, as the hearth of Zionism, after seizure of the synagogue in 1953, every exhibit was handled to the S. Janashia Museum of Georgia, I. Grishashvili Tbilisi History Museum (Karvala). Up today they are still kept there.

During the whole period of existence, 80 years, the permanent exposition was being functioned only for 15 years. For the decades, the unique collection was kept in the stores and depots. The perfect works of art were unknown not only for the society, but for the specialists as well.

In 1988 by support of the Georgian Academy of Sciences was founded the Association of Georgian-Jewish Relations (The president –Givi Gambashidze, vice-president – Shalva Tsitsuashvili, honorary members-Andria Afakidze and Roin Metreveli). In 1992, under order of Georgian Government, the Jewish Museum was restored by the above mentioned association, since then it has been named after David Baazov. The museum was situated in the building of the old synagogue, but due to its dangerous and wrecking conditions, the collections are still kept in the depositories of the Georgian National Museum and the National Centre of Manuscripts. In 1992-2001 the Director of this Museum was Dr. Shalva Tsitsuashvili, nowadays it is conducted by Mr. Givi Gambashidze.

Prof. Givi Gambashidze has been a director of the museum since 2001. For the last couple of years Mr Givi Gambashidze's greatest effort has had a successful outcome. This year, Mr Bidzina Ivanishvili and group "Cartu" have totally financed the complete restoration of Jewish museum (old synagogue). The process has not been finished yet and is currently continuing. After the completion of the work, the restitution of the permanent exposition and functioning of the Jewish museum will be renewed at full value.

For the last couple of years (2006, 2008, 2010 and 2012) Georgian National Museum has conducted four exhibitions of Jewish collections and published 3 catalogues so far. During the process of preparation, all the

exhibits were studied on a scientific basis and attributed anew. Every single one was restored and preserved, framed and prepared for the exhibition. In 2006 the National Museum of Georgia conducted the personal exhibition and published the catalogue of complete works of the painter due to the special data – the 130th anniversary of Shalom Koboshvili. Despite this fact, at the exhibition "Eternal Flame" a principal part of his works are represented. His personality and creative work are so unique, that without his works it was impossible to reflect totally the life of Georgian Jews.

Shalom Koboshvili is the first Jewish painter in Georgia and owing to his magnificent biography, he deserves the special attention. In that period he was banned to paint by his parents, according to the Jewish traditions. Only at the age of 61 his dream came true and he started to paint when he began working as a guardian at the Jewish Historic-ethnographic museum of Georgia in 1937. The drawing, seen there, stimulated him to reflect the life and history of his people in his works. His creative activity lasted only for three years (before he died), but even during such a short period he managed to create the documentary-narrative chronicle of the magnificent mode of life of Georgian Jews.

2008 is the year of accomplishing 75 years of foundation of the Georgian Jews Historic-ethnographic museum and the 60th anniversary of the Independence of the State of Israel. We decided to do our honorable bit to celebrate this essential course of events, by conducting the exhibition "Eternal Flame" and publication of the catalogue. The exhibition was held in I. Grishashvili Tbilisi History "Karvasla". It was totally dedicated to the collection of the Jewish museum and fully reflected the culture and mode of Georgian Jews' lives.

"The Georgian Jews. History and culture". It is a title of the project implemented by the Georgian National Museum (Shalva Amiranashvili Art Museum) in 2010. It was dedicated to the International Jewish historical seminar in Georgia, organized by Ben Tsvi Institute, Jerusalem. In regards to the exhibition, the special catalogue was established. The difference is that beside the collection of Jewish museum, the ancient exhibits exposing the history of Georgian Jews (preserved in the funds of the Georgian National museum) were exposed at the exhibition.

In the year 2012, a special exhibition was held, consecrated to Hanukah holiday (the exhibition hall of the National Parliament Library of Georgia). Thanks to these four projects, the exhibits which were buried in oblivion for endless years revived and got the deserts and big interest of the society and the specialists.

The urgency of the new project has been stipulated by the huge interest in society, echoes of the conducted exhibitions and published catalogues. This was the reason which defined the faith of the event. The Georgian National Museum came up to the conclusion to organize the anniversary Jewish exhibition and publish the enclosed catalogue. D. Shevardnadze National Gallery of the Georgian National Museum hosts the exhibition. 200 exhibits from the Jewish museum are presented there, some of them were disposed in the previous catalogue as well. It is worth mentioning that beside the well-known, already disposed ones, you have a chance to see the absolutely new for the public exhibits. The album "The cultural inheritance of Georgian Jews" is the totally complete catalogue reflecting the Jewish collection. The results of my recent scientific researches, new attributes have been introduced in this work for the first time. I have done it after studying the material from the collections of Jewish museum in order to do the thesis for a doctor's degree. The work is based on a long-term scientific research and my own studies of collections, similar to Judaic, in the museums of Israel, Europe, Russia and Ukraine. (L. Tsitsuashvili "Judaism in Georgian art. The first half of the 20th century on the basis of the collection of Historic-ethnographic museum of Georgian Jews")

I would like to thank the Ministry of culture and Monument Protection and personally, the minister Miriane Odisharia, for the total financial support for publishing the previous catalogue. Special thanks to the Embassy of Israel to Georgia and the Israeli ambassador, his Excellency Yuval Fuchs for providing the resources for the catalogue and financial support for holding the exhibition and publishing the catalogue.

Many thanks to the general director of the Georgian National Museum Mr. David Lordkipanidze for a long-term collaboration, support and the huge contribution in the implementation of every above mentioned projects, for his constant help in the process of scientific researches and studies of

Jewish culture. .

Besides for his permanent help in my works in getting a thesis for a doctor's degree. I would like to show my gratitude to Euro-Asian Jewish Congress and its founder and head Joseph Zissels for implementing the project of description of Judaic, by means of which I was able to conduct the scientific research.

I would like to thank Eladar Nadiradze, the main curator of S. Janashia Museum of Georgia for the consultation and every single employee of the museum who sincerely contributed to the preparation work of both- the exhibition and catalogue as well.

Dr. Lela Tsitsuashvili

Art Historian

Curator of the Exhibitions

Georgian National Museum

3. წინდები
Socks

2. ქალის ფეხსაცმელი
Woman's shoes

1. დ. გველესიანი. ებრაული პატარძალი
D. Gvelesiani. The Jewish bride

4. ოქროკაბა (ქალის საქორნინო ტანსაცმელი)
Golden robe (The bride's wedding dress)

5. ოქროკაბა (ქალის საქორნინო ტანსაცმელი)
Golden robe (The bride's wedding dress)

6. ქალის აბანოს ქოში
Sandals for women (for bath)

7. ქალის ქოში
Sandals for women

8. შ. კობოშვილი. ახალციხელი ებრაელი პატარძალი
Sh. Koboshvili. The Jewish bride from Akhaltsikhe

9

10

11

9.10.11 ჩიხტის თავსაკრავები
Ribbons for chikhti

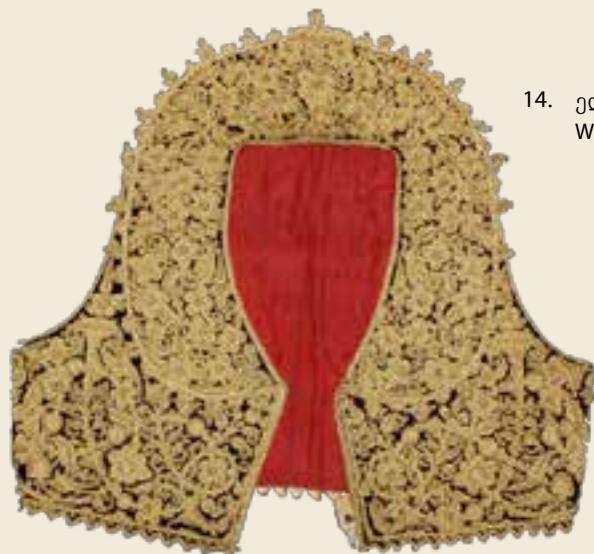
12

12. ბაღდადი
Bagdadi

13. თირმანშალი
Scarf

14. ელეგი
Waistcoat

16. ელეგი (ზურგის მხარე)
Waistcoat (back side)

15. სარტყელი (ფრაგმენტი)
Ribbon (used as a dress accessory, detail)

17. სარტყელი
Galloons, ribbon

18. სარტყელი
Ribbon (used as a dress accessory)

19. იჩლული-ზედაკაბა
Blouse (Ichlugi)

20. ბავშვის წინდები
Socks for a child

21. ქალის სამოსი
Woman's dress

22. ოქროკაბა
(ქალის საქორწინო
ტანსაცმელი)
Golden robe (The bride's wedding
dress)

23. ქსოვილის ფრაგმენტი ნაქარგობით
Embroidered textile (detail)

24. ქალის ქოში
Sandals for women

25. შ. კობოშვილი. ცეკვა საივო
Sh. Koboshvili. Dance Saivo

26. შ. კობოშვილი. ცეკვა საივო
Sh. Koboshvili. Dance Saivo

27. የካልሣል-ზეፈዳጋልል
Blouse

28. የካልሣል-ზეፈዳጋልል
Blouse

29. დეკორატიული ბუდე
Decorative sheath

30. აბანოს ქოში (ქალის)
Sandals for women (for bath)

31. ქალის ახალუხი
Akhalukhi for women

32. შ. კობოშვილი. ცეკვა საივო
Sh. Koboshvili. Dance Saivo

33. შ. კობოშვილი. შაქარ-პური. სიტყვის გატანა
Sh. Koboshvili. Sugar and Bread. Engagement

34. ზედაკაბა
Blouse

35. საქორნილო ვაზა
Wedding vase

36. სავარცხლის ბუდე
The sheath for a comb

37. გადასაფარებელი
Coverlet (for bread)

38. შ. კობოშვილი. საქორნინო კაბის გამოქუ
Sh. Koboshvili. Pattering of a wedding dress

39. შ. კობოშვილი. ახალციხელი
ებრაელი პატარძალი
Sh. Koboshvili. The Jewish bride from
Akhaltsikhe

40. შ. კობოშვილი. ახალციხელი
ებრაელი ნეფე
Sh. Koboshvili. The Jewish
groom from Akhaltsikhe

41. ბაღდადი
Bagdadi

42. თავშალი
Shawl

43. ნაზნაზი
Pattern of silk.

44. ოქროკაბა (ქალის საქორწინო ტანსაცმელი)
Golden robe (The bride's wedding dress).

45. შ. კობოშვილი. დედოფლის ნაყვანა აბანოში
Sh. Koboshvili. Taking the bride to the bath-house

46. შ.კობოშვილი. ჯეიზი - მზითვის აღწერა
Sh. Koboshvili. Jayzy – The inventory of trousseau

47. ქეთუბა (საქორნიონ ხელშეკრულება
Ketubah (marriage contract)

48. ჯიბის საათი. მოსეს გამოსახულებით
Pocket watch. With the image of Moses

49. ჯიბის საათი. ებრაული ციფერბლატით
Pocket watch. With the Hebrew clock-dial

50. დ. გველესიანი. პატარძლის ხელების შეღებვა ინით
D. Gvelesiani. Colouring the bride's hands

51. პატარძლის პირსახოცი
Bride's towel

52. ზედაკაბა
Blouse

53. დ. გველესიანი. ნეფე-დედოფლის შემოტარება სინაგოგაში
D. Gvelesiani. Leading of the bridegroom round in the Synagogue

54. ქალის პერანგი
Blouse

55. ბოლო კაბა
Underwear dress

56. დ. გველესიანი. ხუფა - საქორწინო რიტუალი
D. Gvelesiani. Khupa – ritual of wedding ceremony

57. ზედაკაბა
Woman's dress

58. პირსახოცი
Towel

59. გაბროილოვი. კაბალული - პატარძლის ცეკვა
Gabroilov. Kabaluli – bride's dance ▶

60. მ. მეტრეველი. კაბალულის თამაში
M. Metreveli. Kabaluli – bride's dance

61. ბალდადი
Bagdadi

62. ზედაკაბა
Woman's dress

63. ოქროკაბა (ქალის საქორნინო ტანსაცმელი)
Golden robe (The bride's wedding dress)

64. ქალის თავსამკაული
Head Jewellery

65. ქალის ქამარი (ბალთა)
Woman's belt (buckle)

66. ქალის ქამარი
Woman's belt

67. შ. კობოშვილი. აჯლა
Sh. Koboshvili. Ajla – wedding room ▶

69. ბალიშის გადასაფარებელი
Pillow's cushion cover

70. მუთაქის პირი
The cloth of an Asian cushion

► 68. შ. კობოშვილი. ბავშვის დაბადება
Sh. Koboshvili. A birth of a child

71. ბალიშის პირი
Pillow cloth

73. ბალიშის პირი
Pillow cloth

72. დანა წინადასაცვეთი
Knife for circumcision

74. დანა წინადასაცვეთი
Knife for circumcision

75. შ. კობოშვილი. ბაგშვის წინდასაცვეთად წაყვანა სინაგოგაში
Sh. Koboshvili. Taking a child for circumcision to the Synagogue

76. დ. გველესიანი. წინადაცვეთა სინაგოგაში
D. Gvelesiani. Circumcision in the Synagogue

77. პაროხეტი - სეფერთორის კარადის ფარდა
Parokhet. Torah Ark curtain

78. პაროხეტი - სეფერთორის კარადის ფარდა
Parokhet. Torah Ark curtain

79. დ. გველესიანი. ლოცვა სინაგოგაში
D. Gvelelsiani. Prayer in the Synagogue

80. შ. კობოშვილი. ხერემი - ანათემა
Sh. Koboshvili. Kherem – anathema

81. თეფილინის ბუდე
Tefillin bag

82. თეფილინი
Tefillin case

83. ტალითი
Tallit

84. დ. გველესიანი. ანათემის შემდეგ
D. Gvelesiani. After anathema

85. დ. გველესიანი. შეწვენებულის პატიება
D. Gvelesiani. Forgiveness of the accursed

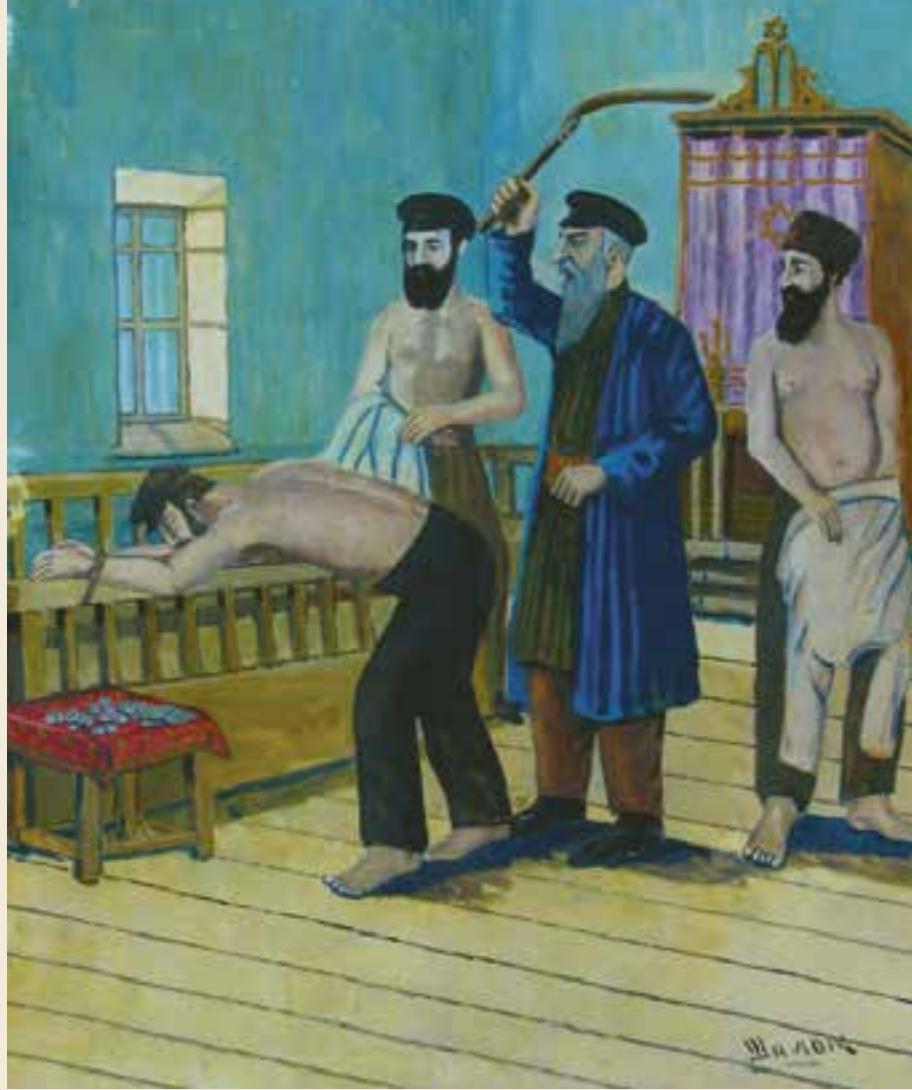
86. ჩუდეცკი. ენის მოჭრის ცერემონიალი
Chudetski. Cutting tongue ceremony

87. დ. გველესიანი. განქორნინება
D. Gvelesiani. Divorce

SHARON, 1970

89. შ. კობოშვილი. ცოდვის გამოსყიდვა 40 როზგით
Sh. Koboshvili. Absolution with 40 birches

90. შ. კობოშვილი. ჰათარა - ცოდვის შენდობა
Sh. Koboshvili. Hatara – Absolution

88. შ. კობოშვილი. მალკუტი - სარიტუალო როზგები
Sh. Koboshvili. Malkut – ritual birches

91. სარიტუალო მათრახი
Ritual birches

92. სინაგოგის ფარდა
Sinagogue Curtain

93. სეფერთორის კაბა
Covering of Torah scroll

94. შ. კობოშვილი. რელიგიური სასწავლებელი სინაგოგაში
Sh. Koboshvili. Religious school in the Synagogue

תְּהִלָּה
בְּרָא

95. შ. კობოშვილი. მისიონერების კურთხევა (სუქთის დღესასწაული)
Sh. Koboshvili. The prayer of the missionaries (feast of Sukkot)

96. იბრი (წყლის სარიტუალო ჭურჭელი)
Ibrigi, jug for water

97. იბრი
Ibrigi, jug for water

98. ხანუქის სასანთლე
Khanukah candlestick

99. დ. გველესიანი. ხანუქის სანთლების კურთხევა
D. Gvelesiani. Lightening of Khanuha candles ▶

100. შ. კობოშვილი. სარიტუალო დანიშნულების ოთახი
Sh. Koboshvili. Peasant's room for ritual purposing

101. შანდალი
Candlestick

102. თუნგი
Mug

103. დ. გველესიანი. ჰაგადა. ფესახის ღამე
D. Gvelesiani. Hagada – Pesach night

104. შ. კობოშვილი. ფრინველის დაკვლაა რელიგიური წესით
Sh. Koboshvili. Slaughtering poultry according to religious rules

► 105. დ. გველესიანი. შოხეტი - ფრინველის დაკვლა
D. Gvelesiani. Shokhet – Slaughtering poultry

106

107

106.107. შოხეტის დანები
Kniefes for shokhet

108. ხანჯალი ქარქაშით
Dagger with sheath

► 109. შ. კობოშვილი. სეფერთორის გამოტანა სინაგოგაში
Sh. Koboshvili. Exposing The Torah scrolls in the Synagogue

110. სეფერთორის კაბა
Covering of Torah scroll

111. სეფერთორა
Torah scroll

112. რიმონიმი - სეფერთორის გვირგვინი
Rimmonim – Finial of Torah

113. თორა-შილდი. (ფრაგმენტი)
Torah - shield (detail)

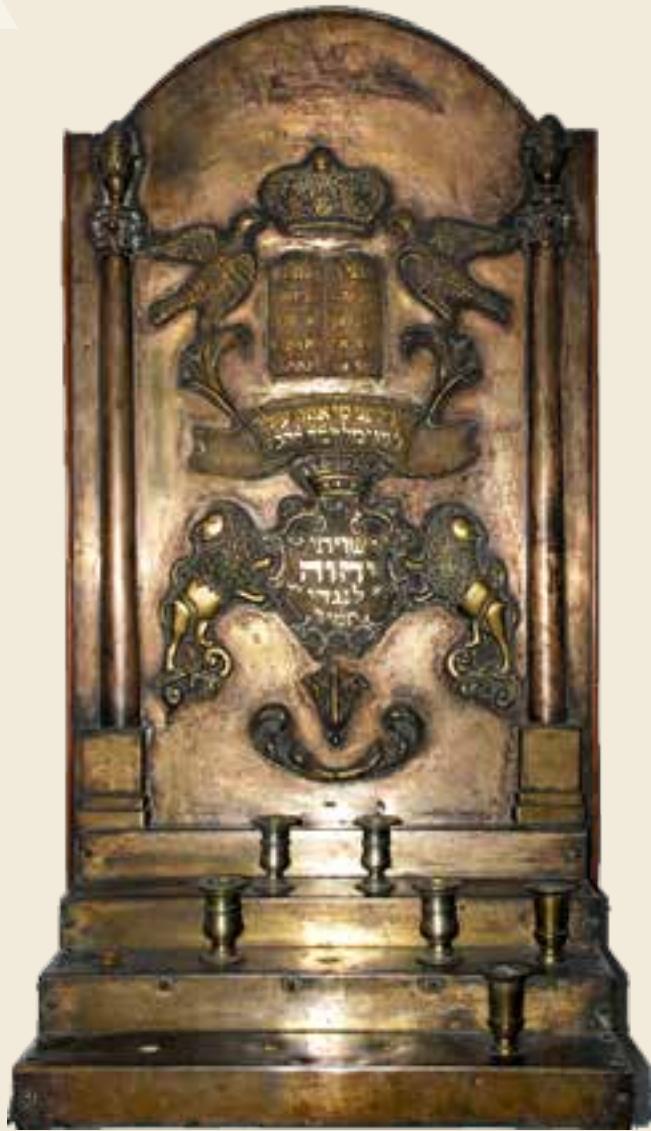
114. თორა-შილდი. ებრაული რელიგიური კალენდარი
Torah - shield. Jewish religious calendar

115. თორის საჩვენებელი
Torah Pointer

116. 117. სეფერთორის გვირგვინები
The crowns of Torah scroll

118. სინაგოგის შანდალი
Synagogue Lamp

119. სეფერთორის კაბა
Covering of Torah scroll

120. რაბინის ბეჭედი
Rabbi's seal

121. თორის შესანახი ბუდე
Torah's box

122. სეფერთორის კაბა
Covering of Torah scroll

123. შ. კობოშვილი. ბრეთის ბიბლიის თაყვანისცემა
Sh. Koboshvili. The worshipping to the Bible of Breți

124. შ. კობოშვილი. თხოვნით ბრეთის ბიბლიისადმი
Sh. Koboshvili. Supplicating for the Bible of Breti

125. დ· გველესიანი. მკურნალობა ბრეთის ბიბლიით
D. Gvelesiani. Threatment by the Bible of Breti

126. ლაილაშის ბიблიის გვერდი
Lailashi's Bible (page)

127. დ. გველესიანი. გვალვის საწინააღმდეგო ლოცვა
D. Gvelesiani. Prayer against the drought

128. დ. გველესიანი. ლეგენდა ლაილაშის ბიბლიის შესახებ
D. Gvelesiani. A legend about the Bible of Lailashi

129. ბოხჩა
Bundle

130. ბოხჩა
Bundle

131. შ. კობოშვილი. მდიდარი ებრაელის ცოლი მიდის აბანოში
Sh. Koboshvili. A wife of rich Jewish merchant going to the bath-house ➤

132. შ. კობოშვილი.
ფინჯრაობა
Sh. Koboshvili.
Pinjraoba – Women's
playing

133. შ. კობოშვილი.
ჭორიკანა ქალები
Sh. Koboshvili.
Gossip-mongers

135. შ. კობოშვილი. მიკვე
Sh. Koboshvili. Mikveh

134. შ. კობოშვილი. ქალების ბანაობა მიკვეში
Sh. Koboshvili. Bathing of women in the Mikveh

136. შ. კობოშვილი. ექიმბაშთან
Sh. Koboshvili. At the Sorcerer's

137. ბოხჩა
Bundle

138. მეზუზის ბუდე
The sheath for Mezuzah

139. შადაი-ამულეტი
Amulet (Shaday)

140. შ. კობოშვილი. შესალოცად ექიმბაშთან
Sh. Koboshvili. Casting a spell over by the sorcerer

141. 142. 143. შადაი-ამულეტები
Amulets (Shaday)

144. ბოხჩა
Bundle

145. ქალის ზედაკაბა
Woman's dress

146. დ. გველესიანი. მეწვრილმანე სოფლად
D. Gvelesiani. Chandler in the village ▶

147. ბაղდადი
Bagdad

148. ქალის ახალუხი
Woman's akhalukhi

149. შ. კობოშვილი. ებრაელი სოვდაგარი
Sh. Koboshvili. The Jewish merchant

150. შ. კობოშვილი. ებრაელი სოვდაგარის ცოლი
Sh. Koboshvili. A wife of rich Jewish merchant

151. შ. კობოშვილი. დვაცატნიკ
Sh. Koboshvili. Dvatsatnik

152. შ. კობოშვილი. ქარავანი
Sh. Koboshvili. Caravan ▶

153. შ. კობოშვილი. ახალციხის ბაზარი
Sh. Koboshvili. The market in Akhaltsikhe

154. მოსასხამი
Covering

155. ბაგჟვის ახალუქი
Akhalukhi for a child

156. ქალის სარტყელი
Woman's girdle

157. შ. კობოშვილი. ყმების მასობრივი გაყიდვა
Sh. Koboshvili. Mass selling of serfs

158. შ. კობოშვილი. ყმის გაყიდვა ფეოდალის მიერ
Sh. Koboshvili. The sale of the serf by the feudal lord

159

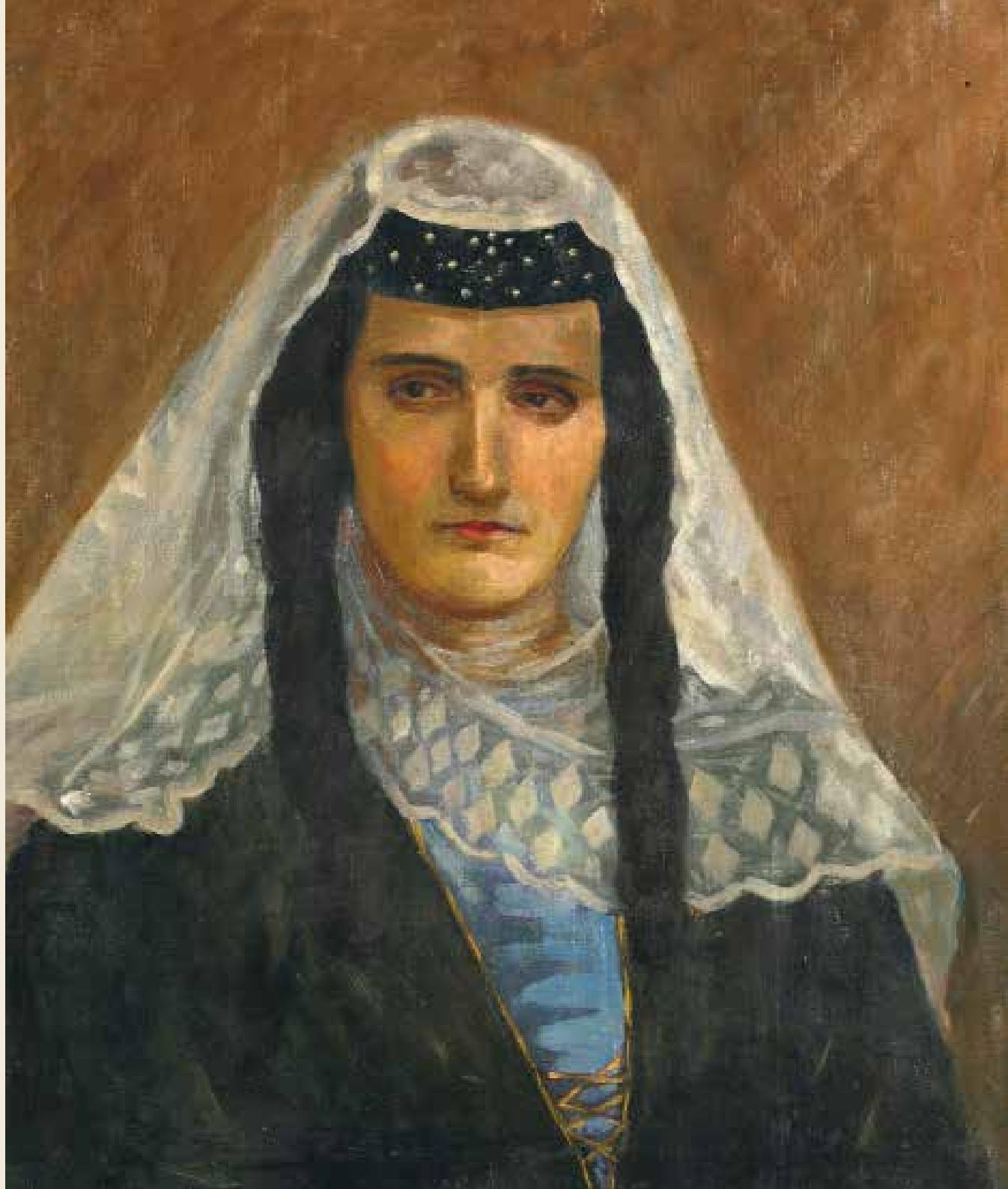
160

161

159. 160. 161. ჩიხტის თავსაკრავები
Ribbons for chikhti

162. დ. გველესიანი. ებრაელი ქალი ჩიხტიკოპით
D. Gvelesiani. Jewish woman with chikhtikopi

163. დ. გველესიანი. შალომ კობოშვილის პორტრეტი
D. Gvelesiani. Portrait of Shalom Koboshvili

164. შ. კობოშვილი. კოლმეურნეები ყანაში
Sh. Koboshvili. Collective farmers in the ploughed field

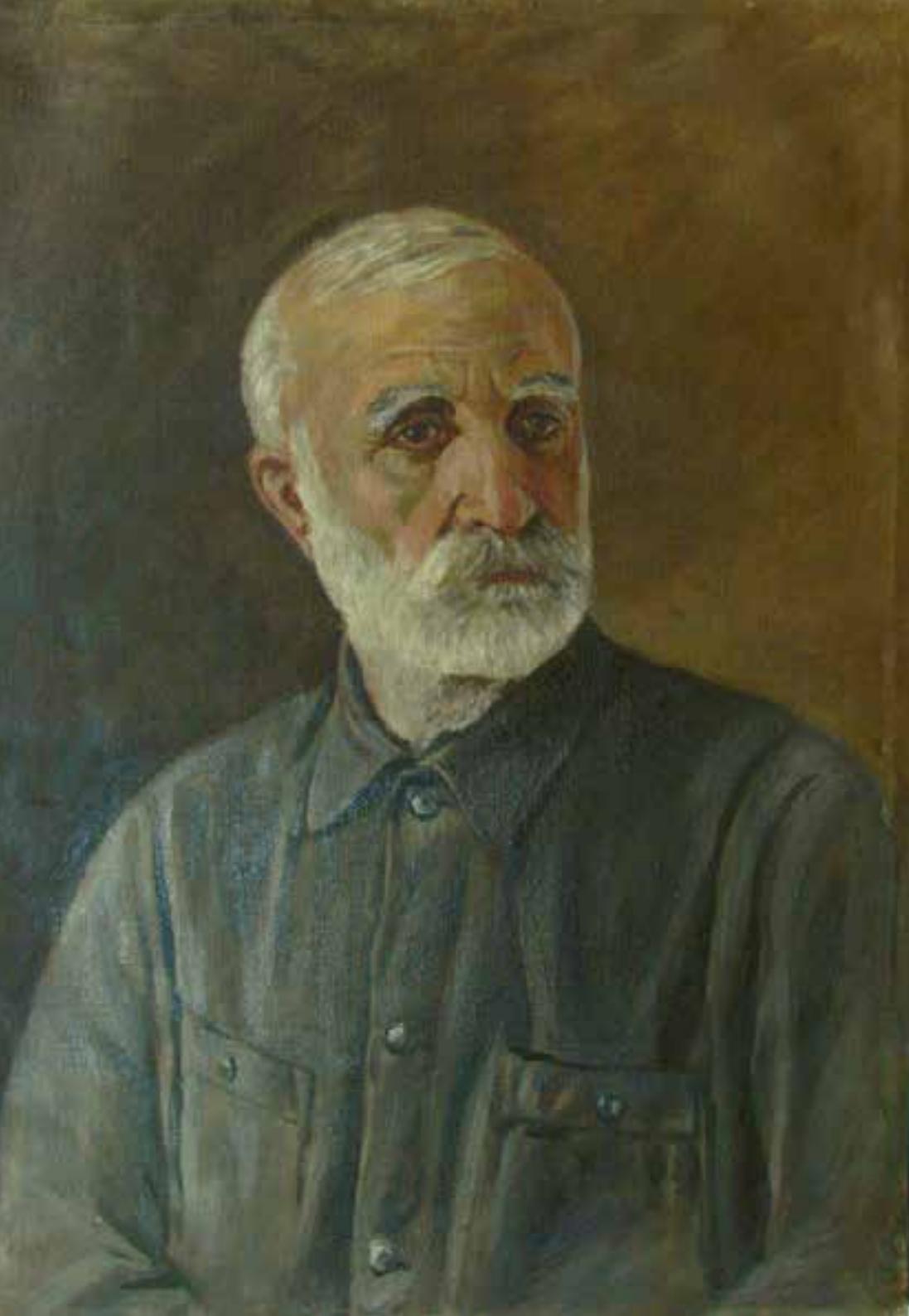

165. დ. გველესიანი. მევახშე ვალში უწერს ვალს
D. Gvelesiani. A lender prescribes a debt in a loan

166. დ. გველესიანი. ებრაელი გზაზე
D. Gvelesiani. A Jew on a road

167. დ. გველესიანი. შალომ კობოშვილის პორტრეტი
D. Gvelesiani. Portrait of Shalom Koboshvili

168. შ. კობოშვილი. მოსავლის ჩაბარება
ებრაელ კოლმეურნეთა მიერ
Sh. Koboshvili. Gathering harvest
by Jewish collective farmers

◀ 169. დ. გველესიანი. ქსოვილებით მოვაჭრენი
D. Gvelesiani. Textile traders

170. დ. გველესიანი. მლოცველი
D. Gvelesiani. Prayer

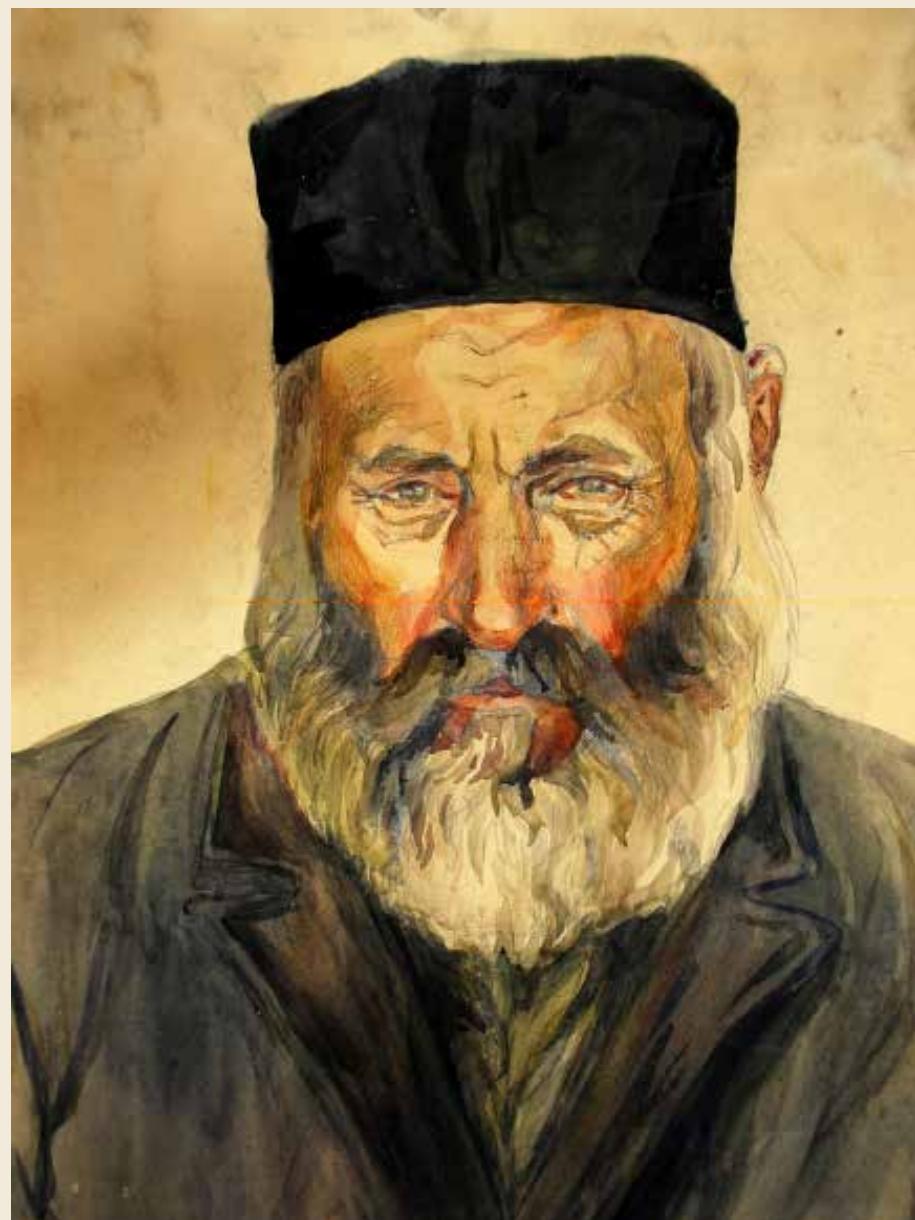
171. დ. გველესიანი. ახალციხელი ებრაელი
D. Gvelesiani. Jew from Akhaltsikhe

172. შ. კობოშვილი. ებრაელი
კოლმეურნეები შინ
ბრუნდებიან ►
Sh. Koboshvili. Returning home
of Jewish collective farmers

173. დ. გველესიანი. ებრაელი
D. Gvelesiani. Jew

174. დ. გველესიანი. ებრაელი
D. Gvelesiani. Jew

175. დ. გველესიანი. მოხუცი ებრაელი
D. Gvelesiani. Old Jew

176. დ. გველესიანი. ებრაელი ქალის პორტრეტი
D. Gvelesiani. Jewish women

177.მ. მეტრეველი. ებრაელი ქალი ხელის ნისკვილით
M. Metreveli. Jewish woman with the hand-mill

178. მ. მეტრეველი. ებრაელი ქალი - მწყემსი
M. Metreveli. Jewish woman - shepherd

179. დ. გველესიანი. სურამის ებრაელების ციმბირში გადასახლება რიტუალური პროცესის ჩატარების გამო
D. Gvelesiani. The exile of Surami Jews to Syberia due to the ritual process

180. დ. გველესიანი. საქრთველოს ებრაელთა უარგონი
D. Gvelesiani. Jargon of Georgian Jews

181. დ. გველესიანი. მოვაჭრენი გზაში
D. Gvelesiani. Traders on the road

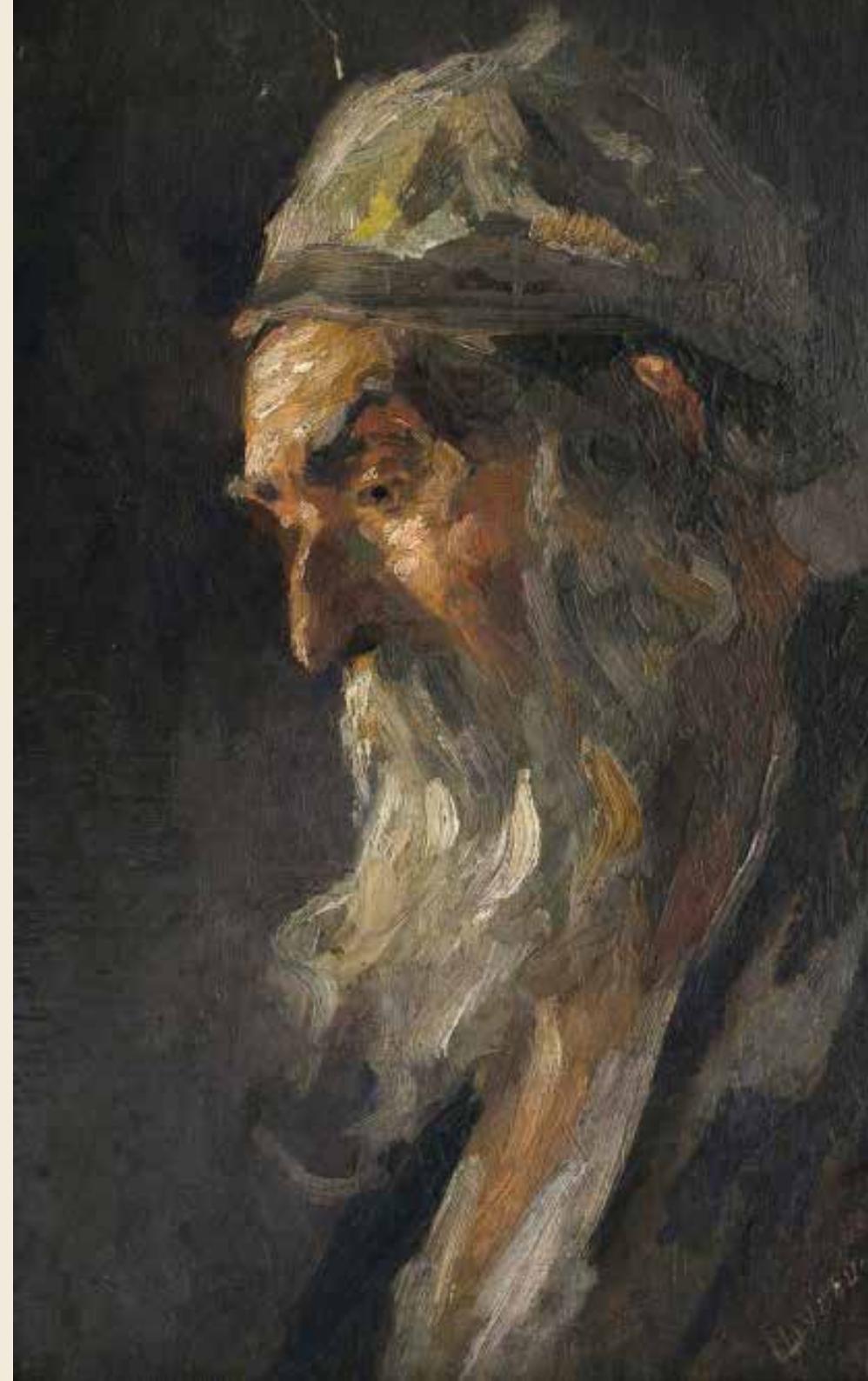
182. დ. გველესიანი. მოხუცი ებრაელი
D. Gvelesiani. Old Jew

183. დ. გველესიანი. ყველის დამზადება ებრაული წესით
D. Gvelesiani. Making cheese according Jewish rule ►

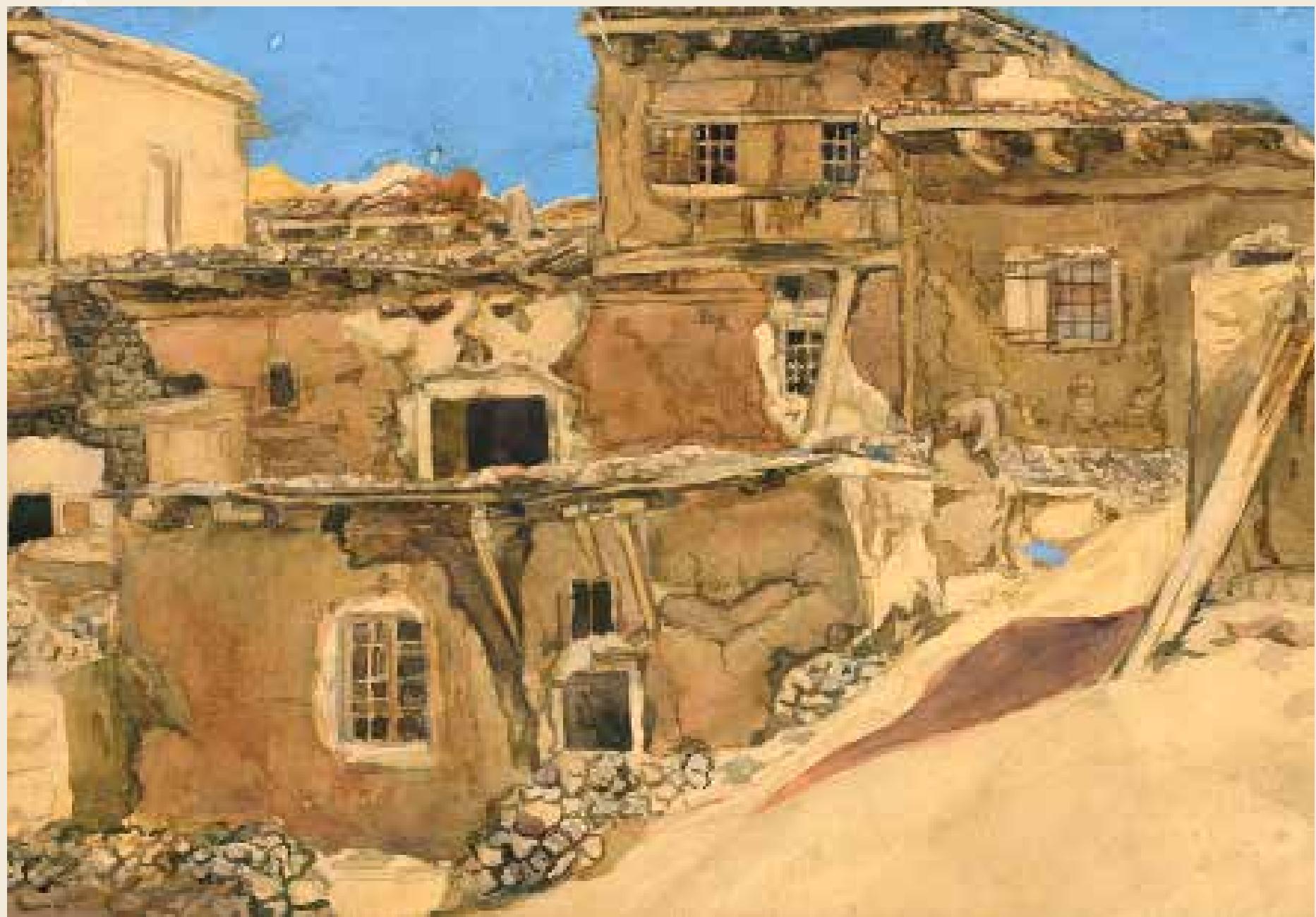

184. დ. გველესიანი. ონის ებრაელთა შეხვედრა აკაკისთან
D. Gvelesiani. Meeting of Jews from Oni with Akaki

185. შულცი. მოხუცი ებრაელი
Shultz. Old Jew

186. დ. გველესიანი. ებრაელთა კვარტალი ახალციხეში
D. Gvelesiani. Jewish quarter in Akhaltsikhe

187. დ. გველესიანი. საჩივარი მეფე ერეკლესთან
D. Gvelesiani. A complaint to king Erekle

188. დ. ერმაკოვის ფოტო. ებრაელი თხილით
Photo by D. Ermakov. A Jew with nuts

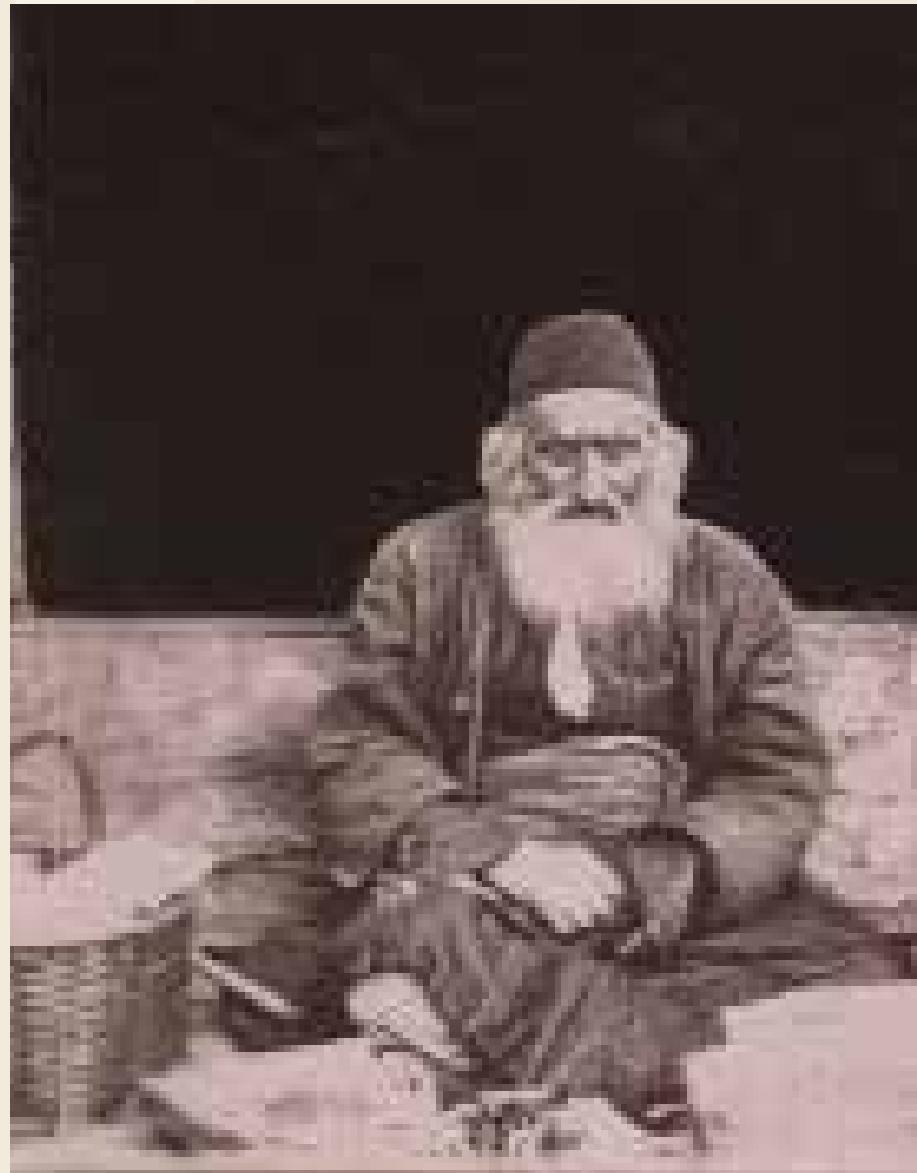
189. დ. ერმაკოვის ფოტო. ებრაელი
Photo by D. Ermakov. A Jew

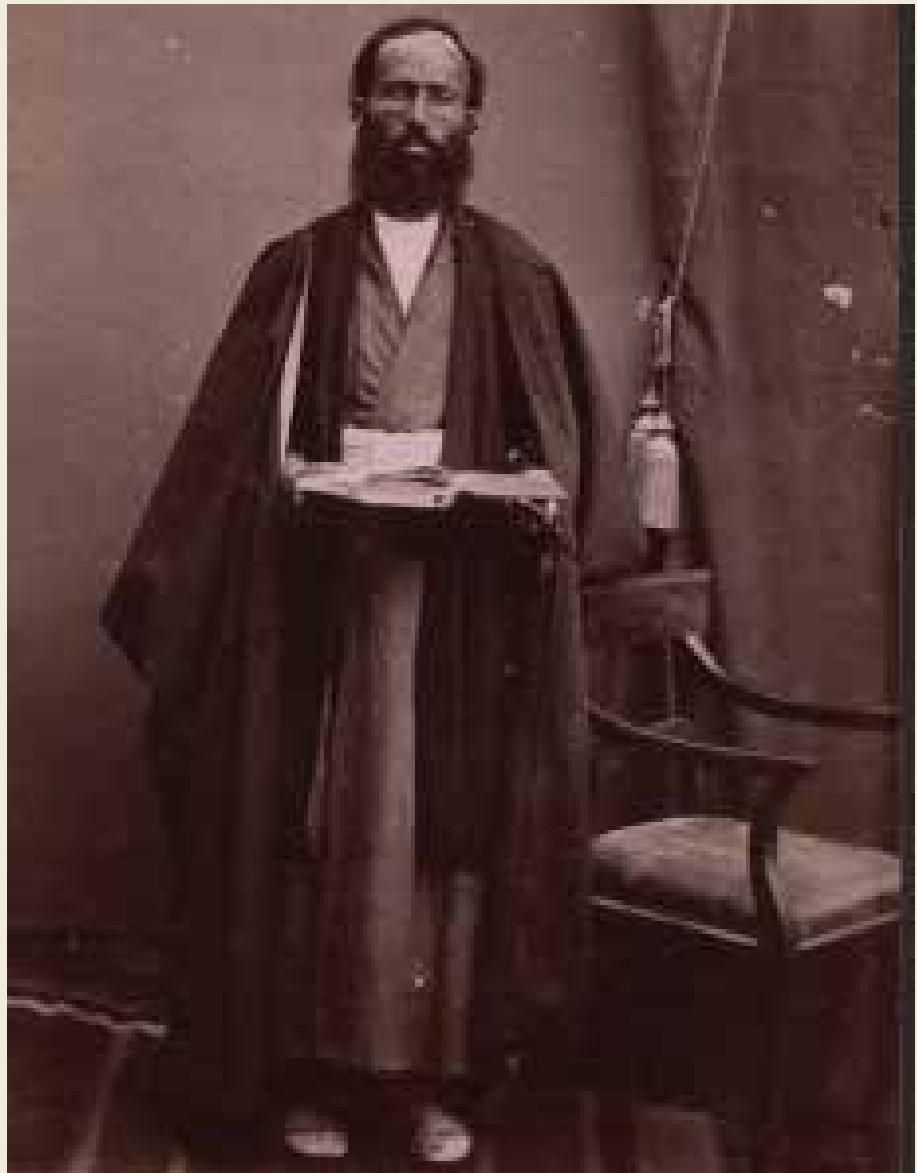
190. დ. ერმაკოვის ფოტო. ებრაელი წყვილი
Photo by D. Ermakov. The Jews

191. დ. ერმაკოვის ფოტო. ახალციხელი ებრაელი
Photo by D. Ermakov. A Jew from Akhaltsikhe

192. დ. ერმაკოვის ფოტო. ებრაელი. თხილის გამყიდველი
Photo by D. Ermakov. Jew. The salesman of nuts

193. დ. ერმაკოვის ფოტო. ებრაელი სომხეთიდან
Photo by D. Ermakov. A Jew from Armenia

194. დ. ერმაკოვის ფოტო. რაბინი. იმერელი ებრაელი
Photo by D. Ermakov. Rabbin. A Jew from Imereti

195. უცნობი ავტორის ფოტო. ებრაელი
Photo by unknown author. A Jew

196. დ. ერმაკოვის ფოტო. ახალციხე. ძველი ქალაქის ებრაული ნაწილი

Photo by D. Ermakov. Akhaltsikhe. A Jewish part of an old city

197. დ.ერმაკოვის ფოტო ქუთაისი. ებრაული უბნის საერთო ხედი
Photo by D. Ermakov. Kutaisi. The common view of a Jewish district

1. დაცველესიანი. ებრაელი პატარძალი. ქალალდი, აკვარელი. 45×28 გველესიანის მიერ ნარმოდგენილია ახალციხელი ებრაელი პატარძალი, ამ რეგიონისათვის დამახასიათებელ აღმოსავლურ სამოსში.
2. წინდები. XIX ს. მეორე ნახევარი. აბრეშუმისა და ბამბის ძაფი, წინდის ჩხირებით ნაქსოვი (დაშიული). მცენარეული და გეორგიული ორნამენტით, ფერადი ძაფები. H-45.
3. ქალის ფეხსაცმელი. XIX ს. მეორე ნახევარი. ხავერდისა და ტილოს ქსოვილი, ლანჩი, ტყავი, ოქრომეტადი, რელიეფური ნამაგრი სითვი. სოსანისფერი, ხავერდის, ყელიანი, ქუსლიანი, ფეხსაცმლის ყელის გვერდებზე ტყავის ქსოვილია ჩაკერებული, სარჩულად ტილოს სქელი ქსოვილი უდევს. ქალის საქორნინო ფეხსაცმელი, დამხასიათებელია ახალციხელ ერთადავის.
4. ოქროკაბა (ქალის საქორნინო ტანსაცმელი). XIX ს. მეორე ნახევარი. ოქროქსოვილი, აბრეშუმისა და ბამბის ქსოვილი, ყანაოზი, ხელის დაზგაზე ნაქსოვი. ზედატანი - ოქროკაბა, წითელი ფარჩისა, ნინი ბოლომდე ჩახსნილი; იკვრება ყაითნის ლილებით და ყულფებით; სახელობრივო ჩახსნილია და განცყობილი შავი აბრეშუმის ჩაფარიშით და ყაითნით; სარჩული - ნარმისა.
5. ოქროკაბა (ქალის საქორნინო ტანსაცმელი). XIX ს. მეორე ნახევარი. ოქროქსოვილი, აბრეშუმისა და ბამბის ქსოვილი, ყანაოზი, ხელის დაზგაზე ნაქსოვი.
6. ქალის აბანოს ქოში. XIX ს. მეორე ნახევარი. ხე, სირმის ბუზმენტი, ხეზე კვეთა, ნამაგრი სითვი. ქვითის ტექნიკა L-23,5
7. ქალის ქოში. XIX ს. მეორე ნახევარი. ხავერდის, სოსანისფერი, ნაქარგი ოქროს ყაითნით, ტყავის ძირით ხავერდისა და მაუდის ქსოვილი, ტყავი, ოქრომეტადი, ყაითანი, ნამაგრი სითვით, სარჩული მაუდი.
8. შკობრშვილი. ახალციხელი ებრაელი პატარძალი. ქალალდი, მუჟაო, ფერადი ფანქარი, გრაფიტი, ტუში. 26,5x14,5
9. ჩიხტის თავსაკრავი. XIX ს. მეორე ნახევარი. ხავერდის ქსოვილი, ბამბის ძაფი, ორმხრივი სითვი. 45×3 . ჩიხტის თავსაკრავები ძალიან მრავალფეროვნადაა წარმოდგენილი ებრაული მუზეუმის კოლექციაში. ქალაქელი ქართველი ებრაელი ქალის სამოსა M-19 საუკუნის მეორე ნახევარსა და M-20 საუკუნის პირველ ნახევარში, ეთნოგრაფიული თვალსაზრისით, თორმეტისა არ გაანხსავდება ქართველი ქალის სამოსისაგან, გამონაცვლისა ახალციხური ჩატულობა წარმოადგენს, რომელიც აღმოსავლური ზეგავლენი სჭარდობს. კოლექციაში წარმოდგენილი ჩიხტის თავსაკრავები საინვენტარო წიგნში არ არის დათარიღებული, კატალოგში მხოლოდ რამდენიმე გვაქვე ნარმოდგენილი, როგორც ჩანს, ისინი სხვადასხვა ფეხის წარმომადგენერე ქალბატონებს ეკუთხოდა, რაზეც ქსოვილი და ნაქარგი მეტყედებს და თითოეული მათგანი განსხვავებული დროით შეიძლება დათარიღდეს, M-19 საუკუნის მეორე ნახევიდან M-20 საუკუნის დასაწყისის ფარგლებში.
10. ჩიხტის თავსაკრავი. ხავერდის ქსოვილი, აბრეშუმის ძაფი, კვანძურა და ორმხრივი სითვი. 55x3,5
11. ჩიხტის თავსაკრავი. ხავერდის ქსოვილი, ოქრომეტადი, რელიეფური ნამაგრი სითვი. 46×5 .
12. ბაღდადი. XIX ს. მეორე ნახევარი. აბრეშუმის ქსოვილი, ხელის დაზგაზე ნაქსოვი. 84X85
13. თირმანშალი. XIX ს. მეორე ნახევარი. შალის ქსოვილი, ნაბეჭდი. 150x150.
14. ელევა. XIX ს. ხავერდისა და რიფსის ქსოვილი, ოქრომეტადი, ბუზმენტი, ნამაგრი და კვანძური სითვი. H-30. ერთგვარი მოკლე ჟილეტი. ახალოგიური დეკორატიული სამოსი ბერლინის ებრაულ მუზეუმშია დაცული და ატრიბუტირებულია, როგორც ებრაული საქორნინის სამოსის აქსესუარი. სავარაუდო, საქართველოშიც იგივე დაბიშულება უნდა ჰქინოდა.
15. სარტყელი (ფრაგმენტი). ფარჩია, აბრეშუმის ქსოვილი, ოქრომეტადი, რელიეფური ნამაგრი სითვი. H-74. სარტყელი, ფარჩის, თეთრი, ერთ ტოტიანი. სარტყელზე ოქრომეტადით სტი-
- ლიზებული ყვავილ-ფოთლოვანი მცენარეა გამოყვანილი. სარჩულად თეთრი მარმაში უდევს. მსგავსი სარტყელი წყვილად ამშვენებდა ქალის ქვედაკაბის კალთას და თავისუ-ფლად ეშვებოდა კაბის თითქმის მოელ სიგრძეზე. M-19 ს. მეორე ნახევრი.
16. ელევა. ზურგის მხარე.
17. სარტყელი. XIX ს. მეორე ნახევარი. აბრეშუმისა და ბამბის ქსოვილი, ოქრომეტადი, ორმხრივი სითვი. H-203, L-7,1.
18. სარტყელი. XIX ს. მეორე ნახევარი. ფარჩია, აბრეშუმის ქსოვილი, ოქრომეტადი, რელიეფური ნამაგრის სითვი. H-74. სარტყელი, ფარჩის, თეთრი, ორტოტანი. სარტყელზე ოქრომეტადით სტილიზებული ყვავილ-ფოთლოვანი მცენარეა გამოყვანილი. სარჩულად თეთრი მარმაში უდევს. M-19 ს. მეორე ნახევრი.
19. ინლული-ზედაკაბა. XIX ს. მეორე ნახევარი. ფარჩია, აბრეშუმისა და ბამბის ქსოვილი, ოქრომეტადი, ხელის დაზგაზე ნაქსოვი, ჭიორული ნაქარგობა. H-60. წითელი ფარჩის; უსაყელი, გრძელი სახელობრივი, სახელობრივი მაჯასთან შეხსნილი, განცობლია შავი აბრეშუმის ყაითნით; სარჩული თეთრი ნარმის.
20. ბაგშვის წინდები. XX ს. დასაწყისი. შალის ძაფი, წინდის ჩხირებით ნაქსოვი.
21. ქალის სამოსა. XIX ს. ბოლო. მიტკლის ქსოვილი, მაქმანი, ხელის დაზგაზე ნაქსოვი. ქვედატანი, აბრეშუმის, შინდისფერი, გრძელი. ქვედატანი ხელი ირიბად აჭრილი ნაჭერი. ქვედატანის ბოლოზე ირგვლივ შემოვლებულია ფორჩი, სარჩული - ყავისფერი მიტკლის ასკონს სამოსა, ძირითადად, თბილისებრი ებრაული ქალებისავის იყო დამსხასიათებელი XIX-XX სს. მიჯნაზე. M-19 ს. დასაწყისში საქართველოში აშკენაზი ებრაელის მიგრაცია აღინიშნება, ძროითადად, რუსულითადან, უკრაინიდან, ლიტვიდან, პოლონებითადან, ებრაელი ქალაქელი ქალის სამოსში ამ პერიოდიდან ვრცელდება ევროპული ჩატულობის სტილიც.
22. ოქროკაბა (ქალის საქორნინო ტანსაცმელი). XIX ს. მეორე ნახევარი. ფარჩია, აბრეშუმისა და ნარმის ქსოვილი, ყაითანი, ხელის დაზგაზე ნაქსოვი. H-132.
23. ქსოვილის ფრაგმენტი ნაქარგობით. აბრეშუმი, ოქრომეტადი, ორმაგი სითვით ნაქარგი.
24. ქალის ქოში. XIX ს. მეორე ნახევარი. ხავერდი, ტყავი, ოქრომეტადი, ნამაგრი სითვი. H-22,5.
25. შ. კობოშვილი. ცეკვა საივო. (ქალთა ჯგუფური ცეკვა). ქალალდი, გუაში, აკვარელი. 49,5x59.
26. შ. კობოშვილი. ცეკვა საივო. (ქალთა ჯგუფური ცეკვა). 1940. მუჟაო, ფერადი ფანქარი. 19x24,5.
27. ინლული-ზედაკაბა. XIX ს. ბოლო. აბრეშუმისა და ბამბის ქსოვილი, აბრეშუმის ფერადი ძაფი, ორმხრივი სითვი, ხელის დაზგაზე ნაქსოვი, ჩაფარიშის ფარფიტებით ქსოვი. H-55.
28. ინლული-ზედაკაბა. XIX ს. მეორე ნახევარი. აბრეშუმისა და ბამბის ქსოვილი, ყაითანი, ოქრომეტადი ლითონი, ხელის დაზგაზე ნაქსოვი, ნამაგრი და კვანძურა სითვი. H-61.
29. ფერკორატიული ბუდე. XIX ს. მეორე ნახევარი, აბრეშუმის ქსოვილი, ხელის დაზგაზე ნაქსოვი, ნაქარგით და ყაითანით. 22x18.
30. აბანოს ქოში (ქალის). XIX ს. მეორე ნახევარი. ხე, სადაცი, ტყავი, სელის ქსოვილი, ვერცხლმეტადი, ინკრუსტაცია, ნამაგრი სითვი. H-23,5.
31. ქალის ახალუხი. XIX ს. ბოლო. ფარჩია, აბრეშუმისა და ბამბის ქსოვილი, ყაითანი, ხელის დაზგაზე ნაქსოვი. შავ-იასამინისფერი ზოლიანი აბრეშუმისასატინისა, მაღალსაყელოიანი; გრძელი შეჭრილი ყოშიანი სახელოებით; განცობილია შავი აბრეშუმის ყაბაოზით და ჩატარიშით, თეთრი ბამბის სარჩულით. H-140.
32. შ. კობოშვილი. ცეკვა საივო (ქალთა ჯგუფური ცეკვა). ქალალდი, აკვარელი, გუაში. 33x44.

33. შ. კობოშვილი. შაქარ-პური. სიტყვის გატანა. ქაღალდი, გუაში. 30,5X40. შაქარ-პური, ანუ სიტყვის გატანა ენოდება საპატარძლოს მშობლების ოჯახში გამართულ ნიშნობას, სადაც ქადის მსგავსი ტებილი ნამცხვარი ოჯახური სიმყრის, ხოლო შაქრის მოზრდილი თავი ტებილი ცხოვრების სიმბოლოებია. ნიშნობის დასრულებისას შაქრის ნაჭრები სტუმრებს ურიგდებოდათ.
34. ზედაკაბა. XIX ს. ფარჩა, ყალამქარი, სირმა, ოქრომკედი, ბუზმენტი, ხავერდულა ძაფი, დაზგაზე ნაქსოვი, ნამაგრი სითვი. H-62.
35. ვაზა საქორწილო. XIX ს. მეორე ნახევარი. ფრაჟე, ჭვირული ჭედვა. H-20.2, D-19.
36. სავარცხლის ბუდე. XIX ს. მეორე ნახევარი. ფარჩა, აბრეშუმის ქსოვილი, ოქრომკედი, კილიტები, ბუზმენტი, ნამაგრი სითვი.
37. გადასაფარებელი. (შაბათის სუფრის კურთხევისას პურზე დასაფარებელი). XIX ს. მეორე ნახევარი. აბრეშუმის ქსოვილი და ძაფი, ოქრომკედი, ნამაგრი და ჭვირული სითვი. L-47, H-44.5. ხელსახოცი, აბრეშუმის, რუხი ფერის, ოთხეუთხა, რუხი და ვარდისფერი ძაფებით ნაქარგი. გარშემო რუხი ფერის სირმანარევი მაქმანი აქცს შემროვლებული. ხელსახოცი (პურის გადასაფარებელი), რომელსაც შაბათის სუფრის კურთხევისას აფარებდნენ მოწნეულ მრგვალ პურს – ხალას. ჭველი მთამუშევები შაბათის პატარაძალს ადარებდნენ. დალოცუს შემდეგ ხალას საზომიდო „ათავისუფლებდნენ“, როგორც პატარძალს. მსგავსი გადასაფარებლები, როგორც წესია, დაშვერებულია მრავალფეროვანი ნაქარგობით, საცულტო საგნების გამოსახულებებით, პურის დალოცვით.
38. შ. კობოშვილი. საქორწინო კაბის გამოჭრა. 1939. ქაღალდი, გუაში. 38x47,5.
39. შ. კობოშვილი. ახალციხელი ებრაელი პატარძალი. ქაღალდი, მუყალი, გუაში. 35x17.
40. შ. კობოშვილი. ახალციხელი ებრაელი ნეფე. 1940. ქაღალდი, აკვარელი, გუაში, ტუში. 38,5x25.
41. ბაღდადი. XIX ს. მეორე ნახევარი. აბრეშუმის ქსოვილი, ხელის დაზგაზე ნაქსოვი. H-74, L-67. აბრეშუმის მწვანე ფონი, ზედ წითელი და ყვითელი ფერის სახით. ნაპირები შემოკრეცილი აქცს.
42. თავშალი. XIX ს. ბოლო. აბრეშუმის ძაფი, ბადისებური ნაქსოვი. H-123, L – 120. წითელი აბრეშუმის, ბადისებური ნაქსოვი, ოთხეუთხედი, თავისივე ძაფის არშითა და ფორჩით შემოვლებული. ნაპირებზე ოთხივე მხარეს ჯვრებია ამინქარებული.
43. ნაზნაზი. XIX ს. მეორე ნახევარი. აბრეშუმის ნიმუში. ოქროქსოვილი, ხელის დაზგაზე ნაქსოვი. 225x35.
44. ოქროკაბა. (ქალის საქორწინო ტანსაცმელი). XIX ს. ფარჩა, ბამბის ქსოვილი, ოქრომკედი, აბრეშუმის ძაფი, ხელის დაზგაზე ნაქსოვი, ნამაგრი სითვი. H-140.
45. შ. კობოშვილი. დედოფლის ნაყვანა აპანში. 1939. ქაღალდი, აკვარელი. 31,5x41,5. საქორწინო სამზადისის ერთ-ერთი აუცილებელი ნანილი იყო დედოფლის განბანა მიკვეში (სარიტუალო აპანში). პატარძალი უამრავი ქალისა და კაცის თანხლებით მიჰყავდათ მიკვეში ტებაბლის (წყლით სავსე აუზში სამჯერ ჩაყურყუმლებვები) განსახორციელებლად. მას აშუღები საზისა და ჭიანურის დაკვრით მიუძროდნენ. აშუღებს მიჰყებოდნენ პატარძა ბიჭები საბანაო ჭურჭლითა და ბოხჩში გამოკრული სანოვაგით, მათ კი – პატარძლის დობილებისა და ნათესავების ამაღლა.
46. შ. კობოშვილი. ჯეიზი – მზითვის აღნერა. 1939. ტილო, ზეთი. 44x53,5. ქორწილის წინა დღეებით პატარძლის მშობლების ოჯახში ხდებოდა მსია მზითვის აღნერა და შეფასება. ხუთშაბათს, ქორწინების წინ, ნაშუადღებს, პატარძლის ოჯახში მინვეული მოსამართლე, რაბინი და ხახამი ქეთუბის (საქორწინო ხელშეკრულების) მეორე გვერდზე მზითვის ნუსხას ჩამოწერდნენ. ამ დროს სტუმრები საჩუქრებს მიართმევდნენ პატარძალს და ისინიც მზითვის საერთო რიცხვს ემატებოდა. დამსრნე საზოგადოების წინაშე გაშ-
- ლილი იყო მთელი მზითვი და ფასდებოდა თითოეული ნივთი. შემდეგ ქეთუბის მეორე გვერდზე ჩამოწერდნენ ყველა ამ ნივთსა და მათ ღირებულებას. ბოლოს, მთელ მზითვს დიდ ბოლჩებში გამოჰკრავდნენ, შამაშებს (სინაგოგის მცველებს) აჰეიდებდნენ და ნეფის სახლში აგზავნდნენ. ნეფე შამაშებს შესაბამის გასამრჯელოს აძლევდა.
47. ქეთუბა. XIX ს. (ქეთუბოთ) – ქაღალდზე, ან პერგამენტზე დაწერილი, მხატვრულად გაფორმებული ერთგვარი საქორწინო ხელშეკრულებაა. მიუხედავად იმისა, რომ სხვადასხვა ქვეყანაში მცხოვრის ებრაულებს განსხვავებული საქორწინო ტრადიციები აქვთ, ქეთუბა ყველასაოვას მთავარია. ამ ტრადიციას ფესვები უსსოვარი დროიდან ჩაეყარა.
48. ჯიბის საათი. მოსეს გამოსახულებით. დაბალი სინჯის ვერცხლი, ქარხნული ნაკეთობა.
49. ჯიბის საათი. ებრაული ციფერბლატით. XIX ს. მეორე ნახევარი. დაბალი სინჯის ვერცხლი, ქარხნული ნაკეთობა.
50. დ. გველესიანი. პატარძლის ხელების შედებვა ინით. ტილო, ზეთი. 93,6x124,6.
51. პატარძლის პირსახოცი. XIX ს. ბოლო. ბამბის ქსოვილი, მაქმანი, აბრეშუმის ფერადი ძაფი, ორმხრივი სითვი.
52. ზედაკაბა. XIX ს. მეორე ნახევარი. ფარჩა, აბრეშუმის ქსოვილი, მაქმანი, ოქრომკედი, ხელის დაზგაზე ნაქსოვი, ნამაგრი სითვი. H-64.
53. დ. გველესიანი. ნეფე-დედოფლის შემოტარება სინაგოგაში. ქაღალდი, აკვარელი. 32,5x25.
54. ქალის პერანგი. XX ს. დასაწყისი. ბამბის ქსოვილი, მაქმანი, ხელის დაზგაზე ნაქსოვი. H-59.
55. ბოლო კაბა. XX ს. დასაწყისი. ბამბის ქსოვილი, მაქმანი, ხელის დაზგაზე ნაქსოვი. H-79.
56. დ. გველესიანი. 1936. სუფა – საქორწინო რიტუალი. ტილო, ზეთი. 70,3x100,5. მიუხედავად იმისა, რომ სხვადასხვა ქვეყანაში მცხოვრებ ებრაულებს განსხვავებული საქორწინო ტრადიციები აქვთ, ქეთუბა ყველასაოვას მთავარია. იყო ქაღალდზე ან პერგამენტზე დაწერილი, მხატვრულად გაფორმებული ერთგვარი საქორწინო ხელშეკრულებაა. ამ ტრადიციას ფესვები უსსოვარი დროიდან ჩაეყარა. თვითონ ქორწინების ცერემონია ტარდება სუფის ქვეშ. ტრადიციულად, სუფა აბრეშუმის ან ხავერდის ქსოვილის დიდი ნაჭერია, რომელიც ითხ სვეტზე გადაფენილი ან ითხ ადამიანს უჭირავს ნეფე-პატარძლისა და მათ მოწმეთა თავზე ქეთუბის წაკითხვის დროს.
57. ზედაკაბა. XIX ს. მეორე ნახევარი. ფარჩა, აბრეშუმის ქსოვილი, მაქმანი, ოქრომკედი, ხელის დაზგაზე ნაქსოვი, ნამაგრი სითვი.
58. პირსახოცი (პატარძლის). XIX ს. ბოლო. ბამბის ქსოვილი, მაქმანი, აბრეშუმის ფერადი ძაფი, ორმხრივი სითვი.
59. გაბროილოვი. კაბალული - პატარძლის ცეკვა. ტილო, ზეთი. 53,3x66,8.
60. მ. მეტრეველი. კაბალულის თამაში. ეთნოგრაფიული ეპიზოდი. ტილო, ზეთი. 40x50.
61. თავშალი. XX ს. დასაწყისი. აბრეშუმის ქსოვილი, ნაბეჭდი. 85x85.
62. ზედაკაბა. XIX ს. ბოლო. ფარჩა, აბრეშუმის ქსოვილი, მაქმანი, ოქრომკედი, ხელის დაზგაზე ნაქსოვი, ნამაგრი სითვი.
63. ოქროკაბა. (ქალის საქორწინო ტანსაცმელი). XIX ს. მეორე ნახევარი. ფარჩა, აბრეშუმისა და ნარმას ქსოვილი, ყითელი, სიმარტინი, სამარტინო. შემოტარება საზოგადოების წინაშე გაშ-
- ლილი იყო მთელი მზითვი და ფასდებოდა თითოეული ნივთი. შემდეგ ქეთუბის მეორე გვერდზე ჩამოწერდნენ ყველა ამ ნივთსა და მათ ღირებულებას. ბოლოს, მთელ მზითვს დიდ ბოლჩებში გამოჰკრავდნენ, შამაშებს (სინაგოგის მცველებს) აჰეიდებდნენ და ნეფის სახლში აგზავნდნენ. ნეფე შამაშებს შესაბამის გასამრჯელოს აძლევდა.
64. ქალის თავსაცაული. XIX ს. მეორე ნახევარი. ქსოვილი, ტყავი, ბისერით შემკული
65. ქალის ქამარი. XIX ს. ვერცხლი, ფირუზი, ლალი, ლითონი. ჭედვა (ცვარა, ჭერული). H-68. ქამარი ლითონის, ფირუზის ბიჭებით შემკული, თერთმეტმაღალიანი, აუზურული ორხამეზტოთ.
66. ქალის ქამარის ბალთა.
67. შ. კობოშვილი. აჯლა – საქორწინო ოთახი. 1939. ტილო, ზეთი. 45,5x59. აჯლა კულაკი, ანუ

- აჯლა მესხურ-ჯავახური დარბაზის ერთ-ერთ კუთხეში ხალიჩებით დაშვენებული, წეფე-დედოფლისათვის განკუთვნილი ფიცრული, ან ქსოვილებისაგან გაეთებული პატარა, მომძღვრო ოთახი იყო მასში განთავსებული ტატითი. ოთახის შესასვლელს სი-ნაგოვიდან მოტანილი რამდენიმე მოქარებული ფარდა ჰქონდა ჩამოფარებული. აჯლას მოტყობის ტრადიცია დაქავშირებულია მხოლოდ ახალციხესათან და გავრცელებული იყო, როგორც ებრაელთა, ასევე ქართველთა შორის. “ხუფის” (ქორნილის) შემდეგ, წეფეს შეპყადა დედოფალი ტრაპეზთან ახლოს მიდგმულ პატარა ოთახი (აჯლაში), რომელიც კათედრისებრ იყო ამაღლებული და რომელსაც სინაგოვიდან მოტანილი რამდენიმე მოქარებული ფარდა ფარავდა; შიგ ჩასამდგრენ დედოფალი, მეფე უკან ბრუნდებოდა და კათედრაზე დგებოდა. ამ დროს რაბი დამსწრე საზოგადოებასთან ერთად მღეროდა.
68. შ. კობოშვილი. ბაშვის დაბადება. 1939. ქაღალდი, გუში. 38x52.
69. ბალიშის გადასაფარებელი. ბამბის ქსოვილი და ძაფი, მაქმანი, ჭვირული ნაქარგობა, ხე-ლის დაზგანე ნაქსოვი.
70. მუთაქის პირი. XIX ს. მეორე ნახევარი. ბამბისა და აბრეშუმის ქსოვილი, ორმხრივი სითვი. 100x40.
71. ბალიშისპირი. XIX ს. მეორე ნახევარი. ხავერდის, აბრეშუმისა და ბამბის ქსოვილი, კილი-ტი, ოქრომკედა, სირმა და ხავერდებული ძაფი, ოქრომკედას გრძილური, ნამაგრი სითვი. 56x50.5. ბალიშისპირი, ხავერდის, ლურჯი; ოთხკუთხოვანი, კილიტეპით, ოქრომკედით, სირმით და ხავერდის ძაფებით სტილიზებული მცენარეებია ამოქარებული. შუა-ში ჩაენებულია სალათისფერი აბრეშუმის ნაფრი, რომელიც შალის ფერადი ძაფითა და რომელიც გრძელი ბალიშისპირის გარშემო ერომელიდისა და ყვითელი ძაფის გრძელი აქვს შემოვლებული. ბალიშისპირის ზურგი ლურჯი ტილოს ქსოვილისა.
72. დანა ნინადასაცვეთი. XIX ს. ბოლო. ფოლადი, ძვალი. H-17,3. დანა, ფოლადის პირით, ყვითელი ფერის ძვლის ტარით, წერერი ნაკვეთოლი აქვს. ნინდასაცვეთი დანა - რიტუალური დანიშნულების დანას იყენებდა მოხელი (ადამიანი, რომელიც ასრულებს ნინდაცვეთის რიტუალს).
73. ბალიშისპირი. XIX ს. მეორე ნახევარი. ხავერდისა და ბამბის ქსოვილი, ოქრომკედის გრძილური, ნამაგრი მძიგვები, აპლიაცია, ნამაგრი სითვი და მძივური ნაქარგობა. 62x44.
74. დანა ნინადასაცვეთი. XX ს. დასანაყისი. ფოლადი, ხე. H - 13,2.
75. შ. კობოშვილი. ბაშვის წინდასაცვეთი და წყვეტა სინაგოგაში. 1939. ტილო, ზეთი. 50,5x43. ებრაელთათვის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ტრადიცია ბიჭის დაბადების მერვე დღეს სინაგოგაში წინადაცვეთის რიტუალის საზემოდ ჩატარება, რომელიც ებრაელი ხალხის ღმერთთან კვშირს განასახიერებს.
76. დ. გველესიანი. წინადაცვეთა სინაგოგაში. ტილო, ზეთი.
77. პაროხეტი - სეფერთორის ერადის ფარდა. XVIIIს. მეორე ნახევარი. აბრეშუმის ქსოვილი, ფარჩი, ოქრომკედა, აბრეშუმის ძაფი, ნამაგრი სითვი. 186X113. ფარდა, აბრეშუმის, თეთრი, ოთხკუთხოვანი, შუაში სიგრძეზე გაერილი. ფარდაზე ოქრომკედითა და ფერადი ძაფებით ამოქარებული ყვავილები, სვეტები, თაღი, ნაპირებზე ოქრომკედის ორნა-შენტოვანი არშა შემოსდევს. სამ ნანგბურზე ყვითელი ძაფის ფოჩი აქვს გამობული. სარჩული თეთრი ფარჩისა უდევს. ამ ფაროხეზე იუდაიკში გავრცელებული დეკორია: სტილიზებული ოთხი სვეტი, რომელიც თაღივით იკვრება და მცენარეული და ყვავილების მოტივებით მდიდრულადაა ორნამენტირებული. ფაროხეთი აშკენაზური ნარმომა-ლობისა.
78. პაროხეტი - სეფერთორის კარადის ფარდა. XIX ს. ხავერდის, სატინისა და მიტკლის ქსო-ვილი, ოქრომკედი, ნამაგრი სითვი. 144x124. ფარდის ხავერდის პირზე ამოქარებულია

- ოქრომკედითა და სირმით ლომები, ორთავიანი ფრინველი, ხის ტოტი, ყვითელი ძაფით ფარდაზე დაქარებული ებრაული ნარჩერა. სამ გვერდზე ოქრომკედით ნაქსოვი არშია აქვს შემოვლებული თავზე ფარდის ჩამოსაკიდებლად ლითონის ხუთი რგოლი აქვს და ეპრებული. ფარდის სარჩული ორგვარი ქსოვილისაა: ცისფერი სატინისა და სალათისფერი მიტკლისა. ფაროხეთი - სეფერთორის კარადის (ე.წ. ალთქმის კიდიბანის) ფარდას, რომელიც გამოყიფუს „ნმინდა ადგილს“ (პა-კოდეშ) „ნმინდათა ნმინდასაგან“ (კოდეშ-პა-კოდაში). ტრადიციულად, დიასპორაში სინაგოგა სამხრეთისკენა ორიენტირებული, ხოლო მისი შესასვლელი იერუსალიმისაკენ. სალოცავის დარბაზის ცენტრში „თეგა“ ალმარტული, ხოლო შესასვლელი მოპირე შასრეეს, უკანა კედლის ცენტრში „აპარნ-პა-კოდეში“ ნმინდა კარადა განთავსებული, სადაც სეფერთორი ტორის გრადინილები ინახება. ფაროხეთი თორობიცა მოხსინებული როგორც ფარდული, დამზადებული ლურჯი, ისამზინისფერი ან ალისფერი ქსოვილისაგან და მოქარებული ქერუბიმებით ოქროს საკიდებით, ოქროთ მოპირეთებულ რთ სვეტზე დამაგრძებული, რომელიც გამოყოფა წმინდა ადგილს წმინდათა წმინდასაგან. სხვა ატრიბუტების მსგავსად, აღიტების კიდიბანის ფარდა, როგორც წესი, საჩუქრად გადაეცემა სისაგოგას, როგორც შემოწირულობა რაიგა მიშვნელოვანი ბარილი მოპირე ბარილის ასანამზად და უშეტეს წილად ხელითა მოქარებული. სხვადასხვა ეპიქებსა და სხვადასხვა ქვეყნების დიას-პორებმა განსხავებული სტილის ფაროხეთებს ვხვდებით, მაგრამ, როგორც წესი, ფარ-ოხეთ მზადება ვეირფასი ქსოვილისაგან (ხავერდი, აბრეშუმი, უფრო მშვიათდ სელი, ბამბა) და ოქრომკედით, ვერცხლმკედით და აბრეშუმის ძაფებითა მოქარებული. საინტ-ერესოა, რომ ჩვენ მუშებუმში დაცული ფაროხეთები რო განსხვავებული ტიპის დეკო-რითამ მორთული, თუმცა სტილისტურად ორიგი აშკენაზური ნარმინავლობისა და XIX საუკუნეშია დამზადებული. ევროპულ ტრადიციები ძალიან გავრცელებული იყო ასეთი ტიპის გამოსახულებინი, გვირგვინი, რომელიც მიუთითებს სეფერთორის გვირგვინზე, ლომებს (იერუსალიმის სიმბოლო) მოსეს ათა მცნება უჭირავთ, არნივებს კიდევ ერთი გვირგვინა და ქვემოთ მენორა - სინაგოგის სიმბოლო.
79. დ. გველესიანი. ლოცვა სინაგოგაში. ტილო, ზეთი. 70x100,3.
80. შ. კობოშვილი. ხერემი - ანათემა. ქაღალდი, გუში, ლაქი. 50x36.
81. თეფილინის ბუდე. მაუდისა და ბამბის ქსოვილი, ბამბის ძაფი, ოქრომკედი, ნამაგრი სითვი. H-20, L-28.
82. თეფილინი. XIX ს. მეორე ნახევარი. ტყავის პატარა კოლოფია, რომელშიც დევს ოთხი ამონარიდი თორიდან. მამაკაცები ლოცვის დროს იმაგრებენ თეფილინს შუბლსა და მკლავზე, ინახავენ ბუდეებში ან ვერცხლის კოლოფებში.
83. ტალითი - ებრაული რიტუალური მოსასხამი, რომელიც მართკუთხა თეთრი ქსოვილისა-გან (შალი, ბამბა, აბრეშუმი) მზადება. კიდეებში რამდენიმე ცისფერი, ლურჯი, ან შავი ზოლი აქვს ჩაქსოფა. იუდაიზმის დროს მამაკაცისათვის ტალითის მოსხა თორის მითითებულის სიმბოლოების შემოვლებასა და მტერების სიმბოლურ დამორ-ჩილებას. ციციტი - სარიტუალო ფოჩებიანი სამოსა, რომელსაც მამაკაცე-ბი ატარებენ. ციციტი ბიბლიურ იუდაიზმის შემოვლებასთან არსებული რელიგიური და სამართლებრივი მინიჭებული იყო სინაგოგაში.
84. დ. გველესიანი. ანათემის შემდეგ. ტილო, ზეთი. 50,1x40.
85. დ. გველესიანი. შეჩენებულის პატიება. ტილო, ზეთი. 60x70.
86. ჩუდეცები. ენის მოქრის ცერემონიალი. ტილო, ზეთი. 70x100.
87. დ. გველესიანი. განქორნინება. ტილო, ზეთი. 70x100.
88. შ. კობოშვილი. მაღკუტი - სარიტუალო როზგები. 1939. ტილო, ზეთი. 70x100,5. 10-12 წლამდე ბავშვს ხედერში (სინაგოგასთან არსებული რელიგიური სასწავლებელი) ხახამი

- ასწავლიდა ლოცვებს. ურჩ მოსნავლებს თორის მასწავლებელი როზგებით სჯიდა ამხანაგების თანდასწრებით.
89. შ. კობოშვილი. ცოდვის გამოსყიდვა 40 როზგით. ცოდვის გამოსყიდვა 40 როზგით. ქალალდი, გუაში. 37x30.
90. შ. კობოშვილი. ჰათარა - ცოდვის შენდობა. ქაღალდი, გუაში, ლაქი. 37x32.
91. სარიტუალო მათრახი. XX ს. დასაწყისი. ხე, ტყავი. L-45.
92. სინაგოგის ფარად. XIX ს. მაუდის ყავისფერი ქსოვილი გამაგრებულია ვერცხლისფერი მავთულის ზანართებით, რომელიც მცენარეულ ორნამენტებს ქმნის მთელ სივრცეზე. 95x62
93. სეფერთორის კაბა. XIX ს. ბოლო. სახიანი აბრეშუმის, თეთრი. შუა ნაწილში (აპლიკაციის წესით) ვერცხლის ყაითნით გამოსახულია ექვსქიმინი ვარსვლავი. 64x37
94. შ. კობოშვილი. რელიგიური სასწავლებელი სინაგოგაში. ქაღალდი, გუაში. 30x40.
95. შ. კობოშვილი. მისიონერების აურთხევა (სუქოთის დღესასწაული). 1938. ქაღალდი, გუაში, ლაქი. 30,5x41. სუქოთის (სუქა - ივრით. კარავი) შვიდდღანის დღესასწაული მოსეს მიერ ეგვიპტურ გამოყვანილი ებრაელი ხალხის უდაბნოში ხეყალისა და იმ კარვების სიმბოლო, ორმეტბში ისინი ორმოცი წლის მანძილზე ცხოვრიბდნენ. სუქა იგება სინაგოგის ეზოში და ირთვება სიმბოლური მცენარეებითა და ხილით.
96. იბრილი (წყლის სარიტუალო ჭურჭელი). XIX ს. სპილენძი, ჭედვა. H-38,3. დაბალი ფეხით, მრგვალი, მაღალი, მუცლით. მუცლის ზედა ნაწილიდან ტუჩი (წურწუმ) ადის. იბრილის ყელი შუისენ ვინწროვდება, თავი კა მომრგვალებული აქვს. სახელურის ერთი ბოლო იბრილის ყელის პირზეა მიმაგრებული, მეორე - მუცლელს უახლოვდება, მაგრამ ზედაპირს არ ეხება. სახელურის თავზე დამაგრებულია იბრილის წვეტიანი სახურავი. იბრილი მთლიანად ორნამენტირებულა.
97. იბრილი. XIX ს. სპილენძი, ჭედვა. H-39,2. მაღალი ფეხით, მრგვალი, მუცლიანი, მუცელზე ტუჩი (წურწუმ) აქს დამაგრებული. ყელი შუის ქვევით დაღვისა, სახელური იბრილის ყელის პირზეა დამაგრებული მეორე ბოლო კი - მუცლზე. სახელურს ზევით იბრილის წვეტიანი სახურავი უერთდება.
98. ხანუქის სასანთლე. XIX ს. ფრაზე, ჭედვა. H-28,5, L-23. ხანუქის შანდალზე ტრადიციული რელიეფური გამოსახულებაა, შუაში მენორა, რომელიც ორივე მხრიდან ფინიკის პალმებითა და ლომებითა შემცული, ზევიდან ყურძნის მტევნიანი ვაზის რტყების გვირგვინი ამშვენებს. საინვენტარო წიგნში შანდალი არ იყო დათარილებული. სტილისტიკიდან და დამახსასათებელი გამოსახულებიდან გამომდინარე, ხანუქია ასკენაზური ნაწილის გვლობითა პორტური ან ლიტური) და XIX საუკუნეების უძველესი ხანუქიიბი მაგაბიელთა პორტის შემდგომ ცერილობის მიეუურნება და ნარმობავების გმომნებრი თიხის რვაცუდან სანათურის. მასზე, როგორც წესია, გამოსახული იყო ტაძარი, ან მენორა. ცხრასანთლიანი შანდალი, რომელიც მენორის სასასულის სიმბოლო, ერთ-ერთია იმ ორი მთავარი მორთულობისაგან, რომელთა სახეცვლილების მოწმეზე ვხდებით ორი ათასი წლის მანძილზე. მეორე თვით ტაძრის გამოსახულებაა, რომელიც ხანუქის დღესასწაულის სახელწოდებას უკავშირდება, ანუ „ნმინდა ადგილის კურთხევა“. ამ ორი იბბოლო - ცეცხლი და არქიტექტურა - ცვლილებებს ხანუქის ფორმა და სხვადასხვა ეპოქათა, თუ კვეყნის სტილს ასახავდა. დისპორაში შექმნილი უძველესი საუკუნეო საგნება, რომლებიც ჩვენამდე მოვიდა, არაუადრეს მეთორმეტე საუკუნითა დათარილებული. უძველესი საგანია ხანუქია, რომელიც მართულთა მარმარილოსაგანაა გამოთლილი. ფითილისთვის განკუთვნილი 8 ბუდე რომანული სტილის კოლონადას წარმოქმნის, მათზე აღმართული ფანჯრის ფორმის ჩაღრმავებითა დაგვირგვინებული. ქვედა
99. დ. გველესანი. ხანუქის სანთლების კურთხევა.. ტილო, ზეთი. 61,1x47,3. ხანუქა ერთ-ერთი უძველესი ისტორიული დღესასწაულია და უკავშირდება მაკაბელთა გამარჯვებას, როდესაც მათ ქვ. წ. 165 წელს სელევეიდების მიერ დაპყობილი იერუსალიმის ტაძარი დაიბრუნეს. ბერძნების მიერ წაბილწულ ტაძარში მხოლოდ ერთი დღის სამყოფი წმინდა ზეთი იყო დარჩენილი, რომლითაც მენორას (ტაძრის შეიდასანთლიან შანდალს) ათვებდნენ. ახლო ზეთის გამოსახდელად კი რვა დღე იყო საჭირო. მოხდა სასწაული და სანთლები ზუსტად რვა დღე არ ჩამერალა. ამიტომ ხანუქის სინათლის დღესასწაულსაც უზოდებენ. ტრადიციულად ხანუქაზე (ცხრასანთლიან შანდალზე) რვა დღის განმავლობაში ანთებენ სანთლებს, ერთი დამხმარე სანთლით ყოველ დღე თითო სანთელს ამატებენ.
100. შ. კობიშვილი. სარიტუალო დაინშულების ოთხი. ქაღალდი, გუაში. 32x42. ებრაელთა ისტორიული დღესასწაულის - ფესანის ჩასატარებლად საგანგებოდ დასულებისავებულ ამ ოთახში ჩაბება ამ დღეებისთვის განკუთვნილი სურსათ-სანოვაგე და ჭურჭელი.
101. შანდალი. XX ს. დასაწყისი. ლითონი, ჭედვა. H-13.
102. უნგა. XIX ს. ბოლო. სპილენძი, ჭედვა. H-35.
103. დ. გველესანი. ჰაგადა. ფესანის ლამაზ, ტილო, ზეთი. 65,2x50,1. ფესანის რვადღლიანი დღესასწაული უკავშირდება მოსეს მიერ ებრაელების გამამყვნას ეგვაპტიკიდან, სადაც ისნის ითხასანლიან მონბაზი მიმოუბოდნენ. ამ დღესასწაულს განსაუთრებული დატვირთვა აქს და ერთს გათავსაუფლების სიმბოლოა. ფესანის პირველ ლამეს სრულდება სედერის რიტუალი (სადღესასწაულო სიმბოლური ვაშმის კურთხევა). დ-გველესანი. მოხეტი - ფრინველის დაკვლა.
104. შ. კობიშვილი. ფრინველის დაკვლა რელიგიური წესით, 1940. ტილო, ზე თ. 70,5X101. ქაფარის შემოვლება და ქათმის დაკვლა ორი ურთიერთდაკავშირებული რიტუალია. რელიეფის დღესასწაულის - იომ-ჟიურულის (ცოდვების მიზევების დღის) წინ მორჩნებულ ებრაელები მონანგიბი მიზინით ვამდებული ათზე შემოვლინ ქაბარა - ქათამი, რის შემდგარება მას ხასამს ან დარიგებას აძლევენ. ებრაელთათვის საკედაბად ვარგასად ითვლებოდა მხოლოდ შოხეტის - დაკვლელის მიერ რელიგიური წესების დაცვით დაკლულ ფრინველისა თუ საქინლის ხორცი. ფრინველისა და საქონლის დაკვლა შეექლო სეციალურად საამისოდ მომზადებულ პირს, რომელსაც მიღებული ჰერნდა შოხეტად მუშაობის უფლება.
105. დ. გველესანი. შოხეტი - ფრინველის დაკვლა. ქაღალდი, აკვარელი. 44x65.
106. დანა შოხეტის. XX ს. დასაწყისი. ფოლადი, ძვალი. H-18,7. დანა ფოლადის პირით, ძვლის ტარით, წვერი წაკეთილი აქს.
107. დანა შოხეტის. XX ს. დასაწყისი. ფოლადი, ძვალი. H-31. დანა, ფოლადის პირით, თეთრი ძვლის ტარით, ბოლო წაკეთილი აქს.
108. ხანგალი ქარქაშით. XX ს. დასაწყისი.
109. შ. კობიშვილი. სეფერთორის გამოტანა სინაგოგაში. ქაღალდი, გუაში. 26,5x40,5. სუქოთის დღესასწაულის ბოლო დღე სიმბათორის დღესასწაულის აღნიშვნით გვირგვინდება. ამ დღეს, თორის ბოლო ფურცლის ნაკენებულ იერუსალიმისაკენ მიმართული სეფერთორის შესანახი კარადიდან) გამოაქვთ სედელში ჩამენებულ იერუსალიმისაკენ მიმდინარებული სედერის ტაძარი და შემდეგ ერთი წლით კვლავ აღთქმის კიდობაში ინასავენ. ამ საზემოო ცერმონიის დღონა, სედერის ტაძარი თავის განვითარებით მოიხსენიერდა და დამატებით გამოიყენებოდა საზოგადოებას საზოგადოებას ასტივი

- თემის ყველაზე ღირსეულ და გამორჩეულ წევრებს ერგებათ წილად.
110. სეფერთორის კაბა (საკულტო დანიშნულების). XX ს. დასაწყისი. ფარჩა, ბამბის ქსოვილი, ყაითანი, ოქრომკედი, ხელის დაზგაზე ნაქსოვი, ნამაგრი სითვი. 57x36. ფარჩის, შინდის-ფერი, სახანი, სწორად შეკერლი, თავზე ყვითელი ფორი აქვს შემოვლებული, ზედ ერთი სამხანი აქვს დაკერებული. ერთ მხარეს ოქრომკედით ნაქსოვი ზორარის ექვსქიმიანი ვარსკვლავია დაკერებული. ვარსკვლავის ქიმები ფუნჯებით ბოლოვდება, სარჩულად თეთრი მიტკალი უდევს.
 111. სეფერთორი. XIX ს. ხე, ქადალდი. თორის გრაგნილი. „სეფერ“ – ივრითულად წიგნს ნიშნავს. სუფერთორია სინაგოგის ყველაზე ნიმნიდა ნივთია. როგორც წესი, სუფერთორ შემოსილია საგანგებოდ მისთვის განკუთვნილი თორის სამოსით (კაბით), ან თავსდება სტილიზებულ ტომარაში და თავზე გვირგვინს ადგამენ.
 112. რიმონიმი - სეფერთორის გვირგვინი. XIX ს. რიმონიმ (სეფერთორის დამაგვირგვინებელი) – ეპრ. სიტყვა ბრონეულის მრავლობით რიცხვია, რის ფორმასაც წააგადა თავდაპირველად გვირგვინი. ტრადიციულად, რიმონიმის ფორმის გამოყენება უკავშირდება ბრონეულის საყაფის მარცვლების რაოდენობას, რომელიც თორაში 613 მიცვის ტორია. გვირგვინი სიმბოლურად ხაზს უსვამს თორის სიღიადესა და მნიშვნელობას. გვირგვინით თორის შემკაბის ტრადიცია შუა საკუთრებიდან ინწყება. იგი ზორად მდიდრულად დეკორირებულია ებრაული მოტივების ჭედურობით, ნარჩენებით, რელიეფებითა და ორნამენტით. ხოლო მასზე მიმაგრებული ზანზალაკები, თორის გადაადგილებისას მის გამოჩენას ამცნობენ ყველას.
 113. თორა-შილდი. (ფრაგმენტი).
 114. თორა-შილდი. XIX ს. მეორე ნახევარი. ებრაული რელიგიური დღესასწაულების კალენდარია, ის, როგორც წესი, თავსდება სეფერთორის გრაგნილზე, შეიძლება მასზე იყოს გადაკიდებული, ან ზევინ დაკიდებული, მის ქვედა ნაილონის ჰატარა ფარაონია ამოჭრილი, რომელშიც ცალკე ნარჩენებიანი ლითონის ფირფიტებია მოთავსებული. თითოეულზე რელიგიური დღესასასულის სახელწოდებაა ამოტვიფრული. თორის კითხვისას, კალებარზე შესაბამისად იველყბა ფირფიტები.
 115. თორის საჩვენებელი. XIX ს. მეორე ნახევარი. ლითონი, ჭედვა. L-34.
 116. სეფერთორის გვირგვინი. XIX ს. სპილენძი, ჭედვა. H-38. მაღალი, მრგვალი ფორმის, სამეფო ჯილის მსაგვასი, ზანზალაკებით და რელიეფური ორნამენტებით შემკული, დაფანჯრული. თავზე ექვსქიმიანი ვარსკვლავი აქვს დამაგრებული
 117. გვირგვინი სეფერთორისა. XIX ს. ფრაუ, ჭედვა. H-32,5. გვირგვინის ტანი დაფანჯრული და ორნამენტირებულია, ზანზალაკებიანი, თავზე არნივის გამოსახულება დამაგრებული. გვირგვინი სიმბოლურად ხაზს უსვამს თორის სიღიადესა და მნიშვნელობას. გვირგვინით თორის შემკობის ტრადიცია შუა საკუთრებიდან ინწყება. გვირგვინი ზორად მდიდრულად ებრაული მოტივებზე შესურულებული ჭედურობით, ნარჩენებით, ზორმიტრული გამოსახულებებითა და ორნამენტებით. ხოლო მასზე მიმაგრებული ზანზალაკები, თორის გადაადგილებისას მის გამოჩენას ახმოვანებენ.
 118. სინაგოგის შანდალი. XIX ს. მეორე ნახევარი. სპილენძი, ხე, ლითონი, ჭედვა H-108, L-57.
 119. სეფერთორის კაბა (საკულტო დანიშნულების). XIX ს. მეორე ნახევარი. სეფერთორისთვის განკუთვნილი სპეციალური სამოსი (ტომარა), რომელშიც თავსდება თორის გრაგნილი და თავზე გვირგვინს ადგამენ. ხავერდისა და ბამბის ქსოვილი, ოქრომკედი, ნამაგრი სითვი. H-62,5, L-41,8
 120. თბილისის რაბინის ლუქსი საბეჭდავი, XIX ს., სპილენძი. შუაში გამოსახულია მაგნენ დავითი (ექვსქიმიანი ვარსკვლავი) - დღეს ყველაზე გავრცელებული და იუდაიზმის უმთავრეს სიმბოლო დარიარებული „დავითის ვარსკვლავი“ ან „დავითის ფარი“, როგორც
 - მას ხმირად მოიხსენიებენ, თავდაპირველად უფრო ინტერნაციონალური სიმბოლო იყო. და გვხვდება ძველ ინდოეთში, მოგვიანებით კი – ახლო აღმოსავლეთსა და ევროპაში. მაგნენ დავითი თალმუდში არ არს მოხსენიებული. გერსოგრამა (ექვსქიმიანი ვარსკვლავი) საუკუნების მანძილზე არსებობდა, მაგრამ მხოლოდ XVII საუკუნიდან იქნა აღარებული ნიმნიდა ებრაულ სიმბოლოდ პრაბაში. მაგნენ დავითი ხშირად საკულტო დანიშნულების საგნების მოსართავად, ან როგორც რელიგიური სიმბოლიკა, ისე გამოიყენება.
 121. თორის შესახახი ბუდე. XIX ს. მეორე ნახევარი. ლითონი, ჭედურობა.
 122. სეფერთორის კაბა. XIX ს. ბოლო. სახიანი აბრეშუმის, ვერცხლისფერი. შუა ნაილში (აბლიკაციის წესით) ვერცხლის ყაითნით გამოსახულია ექვსქიმიანი ვარსკვლავი. 64X37
 123. შ. კობოშვილი. ბრეთის ბიბლიის თაყვანისცემა. ქალალდი, გუაში, აკვარელი. 40x60. პერგამენტზე ხელნაწერი შეუა საკუთრების ბრეთის სასწაულმოქმედი ბიბლიის კულტი უკავშირდება ბრეთელ ებრაულებს. ამ ბიბლიის დაკარგვის შემდეგ თაყვანისცემის საბანი გახდა ნაბეჭდი ბიბლიია, რომელიც ავალიშეიღებს უკუთვნოდა. 1856-1870 წლები ბრეთიდან ებრაულთა სურამში მსაბობრივი გადასახლებისას იგი ავალიშეიღებისაგან დავარამშეიღების გვარის ნარმომადგენლებს შეუსყიდიათ, ამიტომ ბრეთის ბიბლიას დავარანანთ, ან სურამის ბიბლიასაც უნახდებდნენ. იგი ებარა სინაგოგის ერთ-ერთ მსახურს, რომელიც მანახდებდნენ. იგი ებარა სინაგოგის მათ თავლებს ახუჭონებდა, ბიბლიაზე ხელს გადასამსივნებდა ან სტრუქტის ნაკუთხავადა და მის სასახულმოქმედი ძალის რწმენის გამო ეს თავისებურ მკურნალობად ითვლებოდა.
 124. შ. კობოშვილი. თხოვნით ბრეთის ბიბლიისადმი. მუყარ, ტუში, ფანქარი. 23,5x30,5.
 125. დ. გველესიანი. მკურნალობა ბრეთის ბიბლიით. ხე, ზეთი. 61,3x40,3.
 126. ლიოლაშის ბიბლია. (თორი). ეტრატი. ხელნაწერთა ეროვნული (ცენტრი. ლაიალში. ლეჩხუმი. X-XI საუკუნე, გვერდის ზომები: 44x38. ბალიაშის ბიბლიის ხელნაწერთა თორა კომენტარებითა და ფერადი გერმეტრიული დეკორით (ამჟამად დაცულია ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრში, ისევე, როგორც ბრეთის ბიბლია). ხელნაწერი შესრულებულია პერგამენტზე და მისა ტექსტი მოიცავს ძელელ ალთების ხეთინიგნეულსა და მაზორახს. პალეოგრაფიული ანალიზის საფუძველზე ხელნაწერი X-XI საუკუნეებით დათარიღდა. კონსორანტური ტექსტის დამზერლობის თვალსაზრისით ლაილაშის ბიბლია დღეს ცნობილ ხელნაწერთა შირის ერთ-ერთ საკუთხეოსა.
 127. დ. გველესიანი. გვალვის სანინააღმდეგო ლოცვა. ქალალდი, აკვარელი. 27,7x41.
 128. დ. გველესიანი. ლეგენდა ლაილაშის ბიბლიის შესახებ. ტილო, ზეთი. 30X43,3. ლაილაშის ბიბლია (თორი) სხვადასხვა ხელითა და, საფრანკულო, სხვადასხვა დროს ინტერესულია პალესტინაში, უგვიანეს შესაძლოა, სპარსეთშიც. სავარაუდო სწორედ ამ რომელიმე ქვეყნიდან ებრაულად მიგრაციისას მოხვდა საქართველოში. მას, ბრეთის ბიბლიის მსგავსად, სასახულმოქმედ ძალას მიანერდნენ და ეთაყვნებოდნენ ებრაულებიც და ქართველებიც. ლეგენდის თანახმად, ლაილაშის ბიბლია საქართველოში – ანგელოზის საფუძველზე ხელნაწერი X-XI საუკუნეებით დათარიღდა.
 129. ბოხჩა. XIX ს. ბოლო. ბამბისა და აბრეშუმის ქსოვილი, ხელის დაზგაზე ნაქსოვი. 85x80.
 130. ბოხჩა. XIX ს. ბოლო. ფარჩა, აბრეშუმის ქსოვილი, ხელის დაზგაზე ნაქსოვი. 84x56.
 131. შ. კობოშვილი. მდიდარი ებრაულის ცოლი მიდის აბანოში. 1940. ქალალდი, გუაში, ხე, ლაქე. 39,5x53,5.
 132. შ. კობოშვილი. ფინჯრაობა – ქალების თამაში. 1940. ქალალდი, ფერადი ფანქარი. 40,5x51,5.
 133. შ. კობოშვილი. ჭორიკანა ქალები. 1939. ქალალდი, გუაში. 40,5x38.
 134. შ. კობოშვილი. ქალების ბანაობა მიკვეში. ქალალდი, გუაში. 27x40. მიკვეში – სინაგო-

- გასთან არსებულ სარიტუალო დანიშნულების აპანოს წმინდა წყალში ხდებოდა ქალების განძანება-განწმენდა. მიკვე - სინაგოგასთან არსებული რიტუალური აპანოა, რომლის დანიშნულება არა ჰიგიენური, არამედ რიტუალური განწმენდაა. ამიტომ მიკვეში წინასწარ დაბანილები შედიან.
135. ცნობები და კანონები მიკვეს შესახებ ჯერ კიდევ თორაშია მიხსენიებული. შემდგომში მიკვეს კანონები თაღმუდშია, ტრაქტატშია თაღმოყრილი და აგრეთვე სხვევადასხვა თაღმუდის შემდგომ ლიტერატურაშიც განიხლება. უკანასკენელ დროს მიკვე ძროთადათ ქალებისთვისა განკუთვნილი, უპირველეს ყოვლისა, პატარძლის ქორწლის წინა განწმენდის რიტუალური დანიშნულება აკისრია და აგრეთვე, გათხოვილი ქალებისთვის ყოველთვიური განწმენდის რიტუალის შესასრულებელ ადგილს წარმოადგენს. მიკვეს წმინდა წყალში ჩავითვა სულიერ სისუფთავესთანაა ასოციირებული.
136. შ. კობოშვილი. მიკვე. ქაღალდი, ფერადი ფანქარი. 25x38.
137. შ. კობოშვილი. ექიმიბაშთან. ქაღალდი, აყვარელი, გუაში. 21x27. ახალციხელ ებრაელთა შორის სხალხო ბეჭუნალები, ექიმიბაშტი ძირითად ქაღალდი იყვნების, თუმცა, ზოგჯერ ხახამიც მეურნალობდა. ექიმბაში, უპირველეს ყოვლისა, ღმერთს სთხოვდა აგრძელებულის განკურნებას. ახალციხელ ებრაელებს ღრმად სწავლათ, რომ ყოველ დაავადებას თავისი ანგელოზი ჰყავდა. ამიტომ მეურნალობას ამ ანგელოზების მიმართ ლოცვითი იწყებდნენ. განსაკუთრებულ დაავადებებს, უმთავრესად, ლოცვებითა და ამულეტებით მეურნალობდნენ. ამულეტებიც შესაბამისი წარწერებით იყო შემკული და სხვადასხვა დატვავი დანიშნულება გააჩნდა. შელოცვილ ამულეტს ექიმბაში ავადმყოფს ატანდა და მას ის გამუდმებით უნდა ეტარებინა. ძალიან ხშირად ამულეტებზე ფიგურირებს სიტყვა „მა-დაი“ (ლმერთის ერთ-ერთ სახელი), რომელიც ავა თვალისაგან იცავს მის მფლობელს, ამიტომ ამულეტებს ზოგჯერ შადაისაც უწოდებენ. მაგრე დავითის გამოსახულებიანი ამულეტით შეულოცავს ექიმბაში კობოშვილის მიერ შესრულებულ სურათზეც.
142. ბადაი-ამულეტი. XIX ს. მეორე ნახევარი. ლითონი, ხავერდი. ამოტვიფრული წარწერით. 7x6
143. ბადაი-ამულეტი. XIX ს. მეორე ნახევარი. ვერცხლი, სარდიონი, ტყავი, ფერადი მძივები.
144. ბადაი-ამულეტი. XIX ს. მეორე ნახევარი. ვერცხლი, სარდიონი. 3,5x4,5.
145. ბოლჩა. ბამბისა და აპრეშუმის ქსოვილი, ხელის დაზგაზე ნაქსოვი. 72x72.
146. ზედაკაბა. XIX ს. მეორე ნახევარი. ფარჩა, აპრეშუმის ქსოვილი, მაქმანი, ოქრომკედი, ხელის დაზგაზე ნაქსოვი, ნამაგრი სითვი.
147. დ. გველესაინი. მერვრილმანე სოფლად. ტილო, ზეთი. 70,3x100,3.
148. ბალდადი. აპრეშუმის ქსოვილი, ხელის დაზგაზე ნაქსოვი, ნაბეჭდი. 75x70.
149. ქალის ახალუხი. აპრეშუმის, ოქროსფერ და ღია ყავისფერ ტონებში, კუბოკრული. გულისიპირი შემკულია ჩაფრასტებითა და მცირე ზომის ოქროსფერი გობაკებით. მოკლე-სახელოვანი. ზომა 46x43
150. შ. კობოშვილი. ებრაელი სოვედაგრი. ქაღალდი, აკვარელი, გუაში, ტუში. 28x16. ფეოდალურ ხანაში საქართველოს ებრაელთა ძირითადი საქმიანობა ვაჭრობა იყო. XIX ს-ის მეორე ნახევრის ისტორიულ წყაროთა მიხედვით, ებრაელი ვაჭრები შეიძლება სამ ფენად დაიყო: მსხველი ვაჭრები (სოვედაგრები), ვაჭართა საშუალო ფენა და წვრლო მოვაჭრენი. ეს უკანასკნელი, ეგრეთ წოდებული, მესოფლეები, მოვაჭრეთა უმრავლესობას შეადგენდნენ.
151. შ. კობოშვილი. მდიდარი ებრაელი სოვდაგრის ცოლი. ქაღალდი, მუყაო, აკვარელი, გუაში, ტუში. 24x15.
152. შ. კობოშვილი. დვაცატინიკი. ქაღალდი, გუაში, ლაქი. 46x36. ახალციხელი წვრილი მოვაჭრენი კარდაკარ ვაჭრობდნენ ქაღალდი, განსაკუთრებით, მის განაპირობა უბნებში. ზოგი მათგანი მხოლების მოხელეებს, უმთავრესდა, სამხედრო მოსამსახურეებს აძლევდა საქონელს ნისად. ისინი ხელფასს 20 რიცხვში იღებდნენ, რის გამოც ნისად მოვაჭრებს დამატებით განვითარებულ და თითოეულს განსაკუთრებულ სიმბოლურ დატვირთვა ჰქონდა. გამოსახულების გარდა, ხშირად, აულეტის შინაარსს (დანიშნულებას) მასზე მოთავსებული წარწერები განმარტავს, ზოგი ორსულ ქაღალს და მშინიარეს იცავს, ზოგი – მგზავრობის მყოფ ადგიანის, ან ზოგადად ავი თვალისგან დამცავია. თილისმებად ხშირად მეუზა, მენორა, მოსეს ათი მცენება და ბოლო დროს ყველაზე პოპულარული – სტილიზირებული სიტყვა „ჰაი“ (სიცოცხლე) და მაგნე დავითი გამოიყენება. ამულეტებს ატარებენ, როგორც იუდაიზმის ნიშანი.
141. შ. კობოშვილი. შესალოცად ექიმბაშთან. ქაღალდი, გუაში, ტუში. 26,5x32. თვითნასწავლი ებრაელი მხატვარი მაღალ კობოშვილი წარწომობით ახალციხიდნ იყო და მისა ნამუშევრების სიუჟეტები ასახავს XIX საუკუნის მიწურულის ახალციხელ ებრაელთა ყოფას და ცხოვრებას. სურათზე „შესალოცად ექიმბაშთან“, ასახულია ამულეტით შელოცვის სცენა. ახალციხელ ებრაელთა შორის სახალხო მეურნალები, ძირითადად, ქაღები იყვნენ, თუმცა ზოგჯერ ხახამიც მეურნალობდა. ექიმბაში, უპირველეს ყოვლისა, ღმერთს სთხოვდა ავადმყოფის განკურნებას. მათ ღრმად სწავლათ, რომ ყოველ დაავადებას თა-

158. შ. კობოშვილი. ყმების მასობრივი გაყიდვა. 1940. ტილო, ზეთი. 70×101 .
159. შ. კობოშვილი. ყმის გაყიდვა ფეოდალის მიერ. ქალალდი, ფანქარი. 25×36
160. ჩიხტის თავსაკრავი. XIX ს. ბოლო. ხავერდისა და აბრეშუმის ქსოვილი, ოქრომკედი, რელიეფური ნამაგრი სითვი. 51×35 .
161. ჩიხტის თავსაკრავი. XIX ს. ბოლო. ხავერდისა და პამბის ქსოვილი, სხეპლა, მალათინი, ოქრომკედი, რელიეფური ნამაგრი სითვი. 49×35 .
162. ჩიხტის თავსაკრავი. XIX ს. ბოლო. ხავერდის ქსოვილი, აბრეშუმის ძაფი, ნამაგრი სითვი, კვანძური ნაქარგობა. 55×35 .
163. დ. გველესიანი. ებრაელი ქალი ჩიხტიკოპით. ტილო, ზეთი. 80×60
164. დ. გველესიანი. შალომ კობოშვილის პორტრეტი. ტილო, ზეთი. 130×70
165. შ. კობოშვილი. კოლმეურნები ყანაში. 1939. ტილო, ზეთი. 50×70
166. დ. გველესიანი. მევახშე ვალში უწერს ვალს. ტილო, ზეთი. 50×70
167. დ. გველესიანი. ებრაელი გზაზე. მუყაო, ზეთი. 57×47
168. დ. გველესიანი. შალომ კობოშვილის პორტრეტი. 1940. ტილო, ზეთი. 70×101 .
169. შ. კობოშვილი. მოსავლის ჩაბარება ებრაელ კოლმეურნება მიერ. 1940. ტილო. ზეთი. 75×100
170. დ. გველესიანი. ქსოვილებით მოვაჭრენი. ტილო, ზეთი. 70×87
171. დ. გველესიანი. მღლცველი. ტილო, ზეთი. $100,5 \times 70$
172. დ. გველესიანი. ახალციხელი ებრაელი. ტილო, ზეთი. 70×55
173. შ. კობოშვილი. ებრაელი კოლმეურნები შინ ბრუნდებიან. 1939. ტილო, ზეთი. $45,5 \times 57,5$
174. დ. გველესიანი. ებრაელი. ქალალდი, აკვარელი. $35 \times 25,5$.
175. დ. გველესიანი. ებრაელი მამაკაცი. ქალალდი, აკვარელი. 34×27 .
176. დ. გველესიანი. მოხუცი ებრაელი. ქალალდი, ფანქარი. 34×30 .
177. დ. გველესიანი. ებრაელი ქალის პორტრეტი. ქალალდი, აკვარელი. 32×17
178. მ. მეტრეველი. ებრაელი ქალი ხელის წისქვილით. ტილო, ზეთი. 54×33
179. მ. მეტრეველი. ებრაელი ქალი-მწყემსი. ტილო, ზეთი. 48×38
180. დ. გველესიანი. სურამის ებრაელების ციმბირში გადასახლება რიტუალური პროცესის ჩატარების გამო. ტილო, ზეთი. 65×85
181. დ. გველესიანი. საქართველოს ებრაელთა ჟარგონი. ტილო, ზეთი. 60×80
182. დ. გველესიანი. მოვაჭრეები გზაში. ტილო, ზეთი. 65×85
183. დ. გველესიანი. მოხუცი ებრაელი. ტილო, ზეთი. 60×50
184. დ. გველესიანი. ყველის დამზადება ებრაული წესით. ტილო, ზეთი. 75×56
185. დ. გველესიანი. ონის ებრაელთა შეხვედრა აკაკისთან. ტილო, ზეთი. 40×50
186. შულცი. მოხუცი ებრაელი. მუყაო, ზეთი. 40×26
187. დ. გველესიანი. ებრაელთა კვარტალი ახალციხეში. ქალალდი მუყაოზე, აკვარელი. 60×50
188. დ. გველესიანი. საჩივარი მეფე ერეკლესთან. ტილო, ზეთი. 60×50
189. დ. ერმაკოვის ფოტო. ებრაელი თხილით.
190. დ. ერმაკოვის ფოტო. ებრაელი
191. დ. ერმაკოვის ფოტო. ებრაელი წყვილი.

1. D. Gvelesiani. The Jewish bride. Paper, water-colour. 45X28. Represented Jewish bride from Akhaltsikhe in typical for this region wedding dress.
2. Socks. Second half of 19th c.. Silk and cotton thread, knitted with sticks. H-45.
3. Woman's shoes. Second half of 19th c. Silk, calico, leather, gold thread, relief fixed embroidery. Typical for Jews for Akhaltsikhe.
4. Golden robe (The bride's wedding dress). Second half of 19th c. Brocade, silk and calico textile, knitted on the hand weaving loom
5. Golden robe (The bride's wedding dress). Second half of 19th c. Brocade, silk and calico textile, knitted on the hand weaving loom
6. Sandals for women (for bath). Second half of 19th c. Wood, calico, wood cutting. L-23,5.
7. Sandals for women. Second half of 19th c. Velvet, broad cloth, leather, gold braid, fixed embroidery. H-28.
8. Sh. Koboshvili. The Jewish bride from Akhaltsikhe. Paper, cardboard, colourful pencils, Indian ink, graphite pencil. 26,5×14,5.
9. Ribbons for chikhti. Second half of 19th c. Velvet, cotton thread, embroidery. 45X3. The collection of the Jewish museum is full of various types of ribbons for Chikhti. From the ethnographic standpoint an apparel of a city-dweller woman, from the second half of the 19th c. and beginning of the 20th c., does not differ from the Georgian women's gown. The exceptional one is the clothes from Akhaltsikhe region, with oriental influence and taste. The ribbons for Chikhti, disposed in the collection, are not dated in the inventory. There are only several ones displayed in the catalogue. They seem to belong to ladies with different social statuses. Every type of embroidery and textile, with different dates starting from the second half of 19th and the beginning of the 20th c., is the evidence of it.
10. Ribbons for chikhti. Second half of 19th c. Velvet, silk thread, knotty and double fixed embroidery. 55×3,5.
11. Ribbons for chikhti. Second half of 19th c. Velvet, gold thread, relief fixed embroidery. 46X5.
12. Bagdadi, handkerchief. Second half of 19th c. Silk, knitted on hand weaving loom. 84X85.
13. Scarf. Second half of 19th c. Wool, printed. 150×150.
14. Waistcoat. 19th c. Velvet, sateen, gold thread, lace, fixed and knotty embroidery. H-30. A type of short vest. The same model is stored and attributed at the Jewish museum in Berlin, as an accessory of Jewish wedding apparel. It might have been used for the same purpose in Georgia too and introduced from European countries in the 19th c.
15. Ribbon (used as a dress ornament, detail). Second half of 19th c. Brocade, muslin, gold thread, relief fixed embroidery. H-74, L-16,5. Ribbons made of brocade material, white colour, with a detail. There is a stylized flower-plant ornament with gold thread. It has white muslin as a lining. Such types of ribbons were used in pairs and they were drawn down to the whole length of women's skirt. The second half of the 19th c..
16. Waistcoat (Detail). Velvet, sateen, gold thread, lace, fixed and knotty embroidery. H-30
17. Galloon, ribbon. Second half of 19th c. Silk, calico, gold thread, double embroidery. H-203, L-7,1.
18. Ribbon (used as a dress ornament, detail). Second half of 19th c. Brocade, muslin, gold thread, relief fixed embroidery. H-74, L-16,5.
19. Blouse (Ichlugi). Second half of 19th c. Brocade, silk and calico textile, gold thread, embroidery, knitted on hand weaving loom. H-60.
20. Socks for a child. Beginning of 20th c. Knitted with sticks and wool thread. H-26.
21. Woman's dress. End of 19th c. Calico, lace, knitted on hand weaving loom. Such type of apparel was characteristic for Jewish women from Tbilisi 19th-20th cc. As we mentioned before, in the beginning of the 19th c. Ashkenazi Jews from Russia, Ukraine, Lithuania and Poland migrated into Georgia. The European style of clothing has been widely spread since then.
22. Golden robe (The bride's wedding dress). Second half of 19th c. Brocade, silk and calico textile, knitted on the hand weaving loom. H-132.
23. Embroidered textile (detail). Silk, golden embroidery.
24. Sandals for women. Second half of 19th c. Velvet, leather, gold thread, hand made. H-22,5.
25. Sh. Koboshvili. Dance Saivo (group dance of women). Paper, gouache, water-colour. 49,5×59.
26. Sh. Koboshvili. Dance Saivo (group dance of women). 1940. Cardboard, colourful pencil. 19×24,5.
27. Blouse. End of 19th c. Silk and cotton textile, silk thread, double embroidery, knitted on the hand weaving loom. H-55.
28. Blouse (Ichlugi). Second half of 19th c. Silk and cotton textile, ribbon, gold thread, metal, fixed and knotty embroidery, knitted on the hand weaving loom. H-61.
29. Decorative sheath. Second half of 19th c. Silk and cotton textile, ribbon, knitted on the hand weaving loom
30. Sandals for women (for bath). Second half of 19th c. Wood, nacre, leather, flax, silver thread, incrustation, fixed embroidery, hand made. H-23,5.
31. Akhalukhi for women. Second half of 19th c. Brocade, silk and cotton textile, ribbon, knitted on the hand weaving loom. H-140.
32. Sh. Koboshvili. Dance Saivo (group dance of women). Paper, water-colour, gouache. 33X44.
33. Sh. Koboshvili. Sugar and Bread. Engagement. 30,5×40.
34. Blouse. 19th c. Brocade, gallon, gold and velvet thread, fixed embroidery, knitted on the weaving loom. H-62.
35. Wedding vase. Second half of 19th c. Mixed metal, coinage. H-20,2, d-19.
36. The sheath for a comb. Second half of 19th c. Brocade, silk, gold thread, fixed embroidery, beads.
37. Coverlet (for bread). Second half of 19th c. Silk textile, cold and silk thread, fixed embroidery. H-47, L-44,5. Coverlet (for bread). Decorated piece of textile, specially used for covering a round wattle loaf of bread-so called Khala during the process of sanctifying the table (feast) on Saturdays. The old Talmudists used to compare brides with Saturdays. After being blessed Khala was solemnly "released from the clothing", so were the brides. Usually, such types of Coverlets are adorned with various embroideries with the images of cults and blessing of the bread.
38. Sh. Koboshvili. Pattering of a wedding dress. 1939. Paper, gouache. 38×47,5
39. Sh. Koboshvili. The Jewish bride from Akhaltsikhe. Paper, cardboard, gouache. 35X17.
40. Sh. Koboshvili. The Jewish groom from Akhaltsikhe. 1940. Paper, water-colour, gouache, Indian ink. 38,5X25.
41. Bagdadi. End of 19th c. Silk, knitted on the weaving loom. H-74, L-67.
42. Shawl. Second half of 19th c. Silk thread, knitted. H-123, L-120.

43. Pattern of silk. Second half of 19thc. Golden textile, knitted on the hand weaving loom. 225X35.
44. Golden robe (The bride's wedding dress). 19th c. Golden textile, coarse calico, silk thread, fixed embroidery, knitted on the hand weaving loom. H-140.
45. Sh. Koboshvili. Taking the bride to the bath-house. 31,5×41,5. The important moment of the wedding preparation included taking a bride to the bath-house and rising her in Mikveh (ritual bath-house) for the ritual of Tebila (the process of dipping in the pool's water). The bride was proceeded by playing Ashugi, Sazi and Tchianuri (Musical instruments). The group of boys were carrying the bath-equipment and provision (wrapped in bundles). The bride maids, sisters and relatives were following them.
46. Sh. Koboshvili. Jayzy – The inventory of trousseau. 44×53,5. Several days beforehand, it was a rule to estimate and make a detailed description of the dowry belonging to the bride, at her home with the attendance of her patents. Thursday, before "Huppah" (the wedding ceremony) in the afternoon at bride's home, a group of public leaders (Including a judge, a Rabi, Khakham) was gathering. According to the tradition, they used to make a detailed list (on the second page of the wedding act), in order to numerate the trousseau. During that process, the bride's guests were to gift her various kinds of presents, which were added to the total list. The whole amount of the dowry was spread out in front of the society, who were making detail estimation of each object. Finally they were bundled and given to "Shamashes" (the Synagogue guard) and sent to the groom's house. He, by himself, was to pay to "Shamashes" for their service.
47. Ketubah. 19th c. Despite the fact that the Jews of different countries obtain their own wedding traditions and costumes the "Ketubah" is the most essential one for all of them. It represents a special written on paper or oil-paper, decorated wedding act. This tradition was founded in the ancient times. The ceremony, itself, takes place under "Khupah". According to the traditions "Khupah" a large piece of cloth material, decorated with silk and velvet, which is laid on the four columns or is held by four people, above the bridegroom and their maids, while reading "Ketubah".
48. Pocket watch. Second half of 19thc. With the Image of Moses. Silver, fabric work.
49. Pocket watch. Second half of 19thc. With the Hebrew clock-dial. Silver, fabric work.
50. D. Gvelesiani. Colouring the bride's hands. Oil on canvas. 93,6×124,6.
51. Bride's towel. Second half of 19thc. Calico textile, knitted lace, silk thread, double embroidery.
52. Blouse. . Brocade, silk, lace, leather, gold thread, fixed embroidery, knitted on the weaving loom. H-64.
53. D. Gvelesiani. Leading of the bridegroom round in the Synagogue. Paper, water-colour.
54. Woman's blouse. Begining of 20th c. Calico, lace, knitted on hand weaving loom. H-59
55. Underwear dress. Begining of 20th c. Calico, lace, knitted on hand weaving loom. H-79
56. D. Gvelesiani. Khupah – ritual of wedding ceremony. Oil on canvas. 70,3×100,5. Despite the fact that the Jews of different countries obtain their own wedding traditions and customs the "Ketubah" is the most essential one for all of them. It represents a special written on paper or oil-paper, decorated wedding act. This tradition was founded in the ancient times. The ceremony, itself, takes place under "Khupah". According to the traditions "Khupah" is a large piece of cloth material, revenged with silk and velvet, which is laid on the four columns or is held by four people, above the bridegroom and their maids, while reading "Ketubah".
57. Dress for women. Second half of 19thc. Brocade, silk and cotton textile, golden embroidery, ribbon, knitted on the hand weaving loom. H-140.
58. Bride's towel. Second half of 19thc. Calico textile, knitted lace, silk thread, double embroidery.
59. Gabroilov. Kabaluli – bride's dance. Oil on canvas. 53,3×66,8.
60. M. Metreveli. Kabaluli – bride's dance. Oil on canvas. 40×50
61. Scarf. Beginning of 20thc. Silk, printed. 85×85.
62. Dress for women. Second half of 19thc. Brocade, silk and cotton textile, golden embroidery, ribbon, knitted on the hand weaving loom.
63. Golden robe (The bride's wedding dress). 19th c. Pattern, golden textile, coarse calico, silk thread, fixed embroidery, knitted on the hand weaving loom.
64. Head Jewellery. Second half of 19thc. Textile, leather, beads
65. Woman's belt. 19th. Silver, turquoise, ruby, metal coinage. H-68.
66. Woman's belt (buckle)
67. Sh. Koboshvili. Ajla – wedding room. 1939. oil on canvas. 45,5×59. This tradition is connected only with Akhaltsikhe region's inhabitants. "Ajilak", "Ajla" was a special sofa, situated in the corner of the Meskhuri – Javakhuri designed hall, and was covered and adorned with carpets and belonged to the bride-groom. For Jews of Akhaltsikhe, "Ajla" could have been made of wooden boards or clothe material.
68. Sh. Koboshvili. A birth of a child. 1939. Paper, gouache. 38×52.
69. Pillow's cushion cover. Calico, cotton thread, lace, embroidery.
70. The cloth of an Asian cushion. Second half of 19th c. Cotton and silk thread, double embroidery. 100X40.
71. Pillow cloth. Second half of 19thc. Velvet, silk and linen textile, gold, braid and velvet thread. 56X50,5.
72. Knife for circumcision. End of 19th c. Steel, bone. H-17,3.
73. Pillow cloth. Velvet and linen textile, gold and braid thread, golden galoon, fixed beads. 62X44.
74. Knife for circumcision. Beginning of 20th c. Steel, wood. H-13,2.
75. Sh. Koboshvili. Taking a child for circumcision to the Synagogue. 50,5×43. The birth of a child in the Jewish families is one of the important traditions. The eight-day-old boy arrives with his parents to the Synagogue to be formally inducted into the covenant of God.
76. D. Gvelesiani. Circumcision in the Synagogue. Oil on canvas. 70×100,3.
77. Parokhet. Torah Ark curtain. Second half of 18th c. Silk, brocade, silk and gold thread, fixed embroidery. 186X113. The decoration of the flowers, colomns and ark are typical Judaic ornaments. Parokhet-Torah Ark curtain (so called an ark of perception), which separates the "sacred, holy place" (Ha-kodesh) from the "sacred saints" (kodesh-ha-kodashim). "Aharon–ha-kodesh" is a saint closets, where Sefer-Torahs (scrolls of Torah) are kept. Parokhet covers the closets. Parokhet is mentioned in the Torah as a stall. It is made of blue, violet and purple cloth. It is embroidered with cherubs, golden pegs, and is fixed on four columns with revtement of gold. It separates the sacred saints' place.
78. Parokhet. Torah Ark curtain. Velvet, sateen and calico textile, gold thread, fixed embroidery. 144×124.
79. D. Gvelelsiani. Prayer in the Synagogue. Oil on canvas. 70×100,3.
80. Sh. Koboshvili. Kherem – anathema. Paper, gouache, lacquer. 50×36.
81. Tefillin bag. Broad cloth and cotton textile, cotton and gold textile, fixed embroidery. H-20, L-28.
82. Tefillin case. Second half of 18th c. Small lather case with papers from torah inside. Jewish men

- used Tefillin for praying, fixed on the forehead and arm.
83. Tallit ritual Jewish pelerine, which is made of rectangular white cloth (wool, cotton, silk). Om the edges several navy blue, blue or black stripes are knitted in. In Judaism, a man puts on a Tallit, and it is a symbol of sacred indications of Torah and obedience of a will of the God. Tsitsit is a specially designed outfit for a man, with brushes, for ritual purposes. Tsitsit in Biblical, Hebrew language means brush of cloth. It has the ritual meaning on the Jewish men's clothes.
84. D. Gvelesiani. After anathema. Oil on canvas. 50,1x40.
85. D.Gvelesiani. Forgiveness of the accused. Oil on canvas 60x70
86. Chudetski. Cutting tongue ceremony. Oil on canvas 70x100
87. D. Gvelesiani. Divorse. Oil on canvas. 70x100
88. Sh. Koboshvili. Malkut – ritual birches. 1939. Oil on canvas. 70x100,5. An adult aged 10-12, was to be taught prayers at "Heder" (the Jewish Religious School). A retractor pupil used to be corporally punished by the Torah's teacher's flog in front of the friends.
89. Sh. Koboshvili. Absolution with 40 birches. Paper, gouache. 37x30.
90. Sh. Koboshvili. Hatara – Absolution. Paper, gouache, lacquer. 37x32.
91. Ritual birches. Beginning of 20th c. Wood, lather. L-45
92. Synagogue Curtain. Broadcloth, brown colour, the textile is fixed with the insets made of silver colour wires. It creates the ornaments of plants on the whole surface. 95x62
93. Covering of Torah scroll. Brocade, calico, silver thread, knitted on the weaving loom. 64x37
94. Sh. Koboshvili. Religious school in the Synagogue. Paper, gouache. 30x40.
95. Sh. Koboshvili. The prayer of the missionaries. Feast of Sukkot. 30,5x41. The seven-day lasted "Sukkot" saint holiday is the symbol of wandering the Jews, exodus from Egypt, leaded by Moses in through the desert. "Sukah" in Hebrew language means "a tent", which is put up in the yard of Synagogue. "Sukah" is the symbol of those tents, where Jewish people had to live for 40 years in the desert "Sukah" inevitable has to be decorated with symbolic sanctified plants and different sorts of fruit.
96. Jug. Copper, coinage. H-38,3.
97. Jug. Copper, coinage. H-39,2.
98. Hanukah candlestick. Mixed metal, coinage. H-28,5, L-23.
99. D. Gvelesiani. Lightening of Hanukah candles. Oil on canvas. 61,1x47,3. Hanukah is one of the ancient holidays. Israel was invaded by the Greeks in the period of the second temple, II century B.C. Not only had they annihilated the political independence of Israel, but also they had a huge impact to destroy the main essence of the soul of Jewish people-destruction of the faith. They tried their best to transmute the Jewish into idolaters. The holiday of Hanukah is connected with the victory of Maccabeus. In a year 165 B.C they managed to return the Temple of Jerusalem, which had been conquered by Seleucids. The temple was profaned by the Greeks. There was only a day-amount of saint-oil left, "Menorah" the candlestick (consisted of seven candles) was lit by means of it. It took eight days to distillate of oil. But the miracle happened and candles were hot blown off for eight days sharp. That is why, Hanukah is also called as the feast of Light. And traditionally during the eight days, the candles are constantly lit. (By means of one additional (extra) candle, they add one candle a day).
100. Sh. Koboshvili. Peasant's room for ritual purposing. Paper, gouache.32x42. In order to celebrate the Jewish religious, historical holiday Pesach. It was specially cleaned and prepared to keep the provision, food and dishes.
101. Candlestick. Metal, coinage. H-13.
102. Mug. Copper, coinage. H-35.
103. D. Gvelesiani. Haggadah – Pesach night. Oil on canvas. 65,2x50,1. An eight day long feast of Pesach is connected with the exodus of Jews from Egypt, leaded by Moses, where they had spent four hundred years in slavery. This holiday is very remarkable and it symbolizes the emancipation of the nation. At the first night of Pesach the ritual of Seder is held (consecration of festive, symbolic supper).
104. Sh. Koboshvili. Slaughtering poultry according to religious rules. 70,5x101. The painting reflects two connected events – leading round "the kaparah" and slaughtering a hen. Before the celebration of the holiday "Yom Kippur", the believers Jews in order to penance their sins, they were obliged to lead round the "kaparah" (a hen or a cock), afterward's they were to give it to the Rabbi or to the poor man. The ritual was to be performed according to the definite religious rules and traditions. For the Jews it was edible, if it was killed by "Shokhet". He must have been taught specially for the occupation and role.
105. D. Gvelesiani. Shokhet – Slaughtering poultry. Paper, water-colour. 44x65.
106. Knife for shokhet. Beginning of 20th c. Steel, bone H-18,7.
107. Knife for shokhet. Beginning of 20th c. Steel, bone H-31.
108. Dagger with sheath. Beginning of 20th c.
109. Sh. Koboshvili. Exposing The Torah scrolls in the Synagogue. Paper, gouache. 26,5x40,5. The last day of Sukkot is crowned with celebration of Simhat-Torah feast. After finishing of last page of Torah, scrolls are taken out of the special built-in closet (which are built in the walls of the Synagogue in order to keep the scrolls inside. They face towards Jerusalem). The scrolls are led around the Synagogue accompanied with cheering Jews. Afterwards the scrolls are kept in Arc for a year.
110. Covering of Torah scroll. Beginning of 20th c. Brocade, calico, gold thread, knitted on the weaving loom. 57x36.
111. Torah scroll. 19th c. Wood, paper. The Sefer Torah (the scroll of Torah) is the most important religious, saint and most sacred object of the Synagogue. Sefer-in Hebrew language means -a book. As a rule, it is wrapped in a specially made and designed dress or it is put in the special stylized sack and is headed with a crown.
112. Rimonim – Finial of Torah. 19th c. Copper, coinage. H-44. Rimonim Rimonim - The crowns of Torah scroll, final of Torah. Originally it meant a plural number of pomegranates in Hebrew, which reminds you the shape of initial crown. Traditionally, the usage of the shape of Rimmonin corresponds with the number of seeds of pomegranates, which is 613.The crown symbolizes the importance and sublimity of it. The tradition of decorating the scroll of Torah with the crown started in the medieval period. Very often it is richly and ornately decorated with the strewed on Jewish motives, inscriptions, reliefs and ornaments. Besides the fixed bells usually make sounds, when the Torah is moved and it is a sign of attendance.
113. Torah - shield (detail). Small panel bearing the Ten Commandments.
114. Torah - shield. Jewish religious calendar. Second half of 19th c. Metal, coinage. H-29,5. At the bottom, in the middle position, is situated a square metal box. Seven sheets of metal, with Jewish writing on, are inside it. As a rule it is set on the Sefer-Torah scroll. It can be hung on it or hung on the top. In the bottom side there is a special window, with a special plate of metal writings on

it. The designations of religious holidays are submitted on every single plate. While reading the Torah the plates are changed accordingly to it.

115. Torah Pointer. Second half of 19th c. Metal, coinage. L-34
116. The crown of Torah scroll. 19th c. Copper, coinage. H-38.
117. The crown of Torah scroll. 19th c. Copper, coinage. H-32,5. The crown symbolically emphasises the grandeur and importance of the Torah. The tradition of decorating Torah, crowned started in the middle ages. It is often decorated with marvellous and brilliant coinage – based on Jewish motivations handwritings, with the representations of animals and other types of ornaments. The crown is equipped with bells and announce the appearance of Torah.
118. Synagogue Lamp. Second half of 19th c. Cooper, wood. H-108, L-57.
119. Covering of Torah scroll . Velvet, cotton, gold thread. H-62,5, L-41,8
120. Rabbi's seal for stamp. 19th c. Cooper. With Magen David in the centre. Magen –David-(Hexagram)- nowadays it is considered to be the most popular and well-recognized symbol of Judaism ,so called "David's star" or "David's shield". In the beginning it was more of an international symbol, which was initially found in India, later on in the East countries and Europe. Magen David is not mentioned in Talmud. Hexagram – (Hexagram star). It had been noticed for centuries, but only after XVII century it was recognized as the sacred, holy Jewish symbol in Prague. Magen David is often used as an adorn for cults, worships or considered as a religious symbol.
121. Torah's box. Second half of 19th c. Copper, coinage.
122. Covering of Torah scroll. End of 19th c. Brocade, calico, silver thread, knitted on the weaving loom. 64x37
123. Sh. Koboshvili. The worshipping to the Bible of Breti. Paper, gouache, water-colour. 40x60. Medieval manuscript written on parchment, the miraculous cult of "The Bible of Breti" is connected with the Jews from the village Breti. After losing it, the worshipped object the printed version of the Bible, which belonged to the Avalishvilis by the representatives of the Davarashvilis. Due to this fact, it was renamed as "Davaraant Bible" or "Suramian" Bible. One of the servant of the Synagogue, took care of it. When a sick person or visitors used to enter a place, he made them stroke the surface of the Bible, with closed eyes and read a line. This process was considered to be the special treatment, owing to its miraculous features.
124. Sh. Koboshvili. Supplicating for the Bible of Breti. Cardboard, Indian ink, pencil. 23,5x30,5.
125. D. Gvelesiani. Threatment by the Bible of Breti. Oil on wood. 61,3x40,3.
126. Lailahi. The Hebrew Pentateuch (Lailashi Bible). Parchment. National Centre of Manuscripts. Hebr. N3. Lailashi. Lechkhumi. X-XI centuries. Dimensions of folio: 45x39. Bible of Lailashi represents a handwriting version of Torah, accompanied with comments and colorful geometrical decorative figures. Nowadays it is saved at National Centre of Manuscripts, as well as the Bible of Breti. The manuscript is written on parchment and is the text of Pentateuch together with Masorah. A paleographic analysis of the manuscript makes it possible to suggest that the manuscript belongs to the X-XI centuries. From the point of view of the writing of the consonantal text the Tbilisi Codex is one of the best among the manuscripts known up to present.
127. D. Gvelesiani. Prayer against the drought. Paper, water-colour. 27,7x41.
128. D. Gvelesiani. A legend about the Bible of Lailashi. Oil on canvas. 30x43,3. Supposedly, the Lailashi Bible (Torah) used to be written by different people and at various periods: in Palestine, Egypt, and even in Persia. Presumably, it was brought to Georgia, at the time of great migration of Jews. It is said to have the magic power and miraculous features. It became the main worship item of the

the both Jews and Georgians. And according to the legend, the Bible of Lailashi was brought to Georgia on the Angels' wings.

129. Bundle. End of 19th c. Cotton and sateen textile, knitted on the weaving loom, printed. 85x80.
130. Bundle. End of 19th c. Brocade, silk, knitted on the hand weaving loom. 84x56.
131. Sh. Koboshvili. A wife of rich Jewish merchant going to the bath-house. 1940. Paper, gouache, lacquer. 39,5x53,5.
132. Sh. Koboshvili. Pinjraoba – Women's playing. 1940. Paper, colourful pencil. 40,5x51,5.
133. Sh. Koboshvili. Gossip-mongers. 1939. Paper, gouache. 40,5x38.
134. Sh. Koboshvili. Bathing of women in the Mikveh. Paper, gouache. 27x40. Mikveh is the ritual bath house (nearby the Synagogue) for the women. Mikve - Mikveh is the ritual bath house (nearby the Synagogue).It had the special function- not only hygiene purpose, but ritual purifying as well. That is why people, who had had a bath before, were allowed to enter them. The facts and regulations about Mikveh are mentioned in the Torah. Later on they were gathered in the Talmud treatise. Besides it is widely discussed in the pieces of literature in the period, when Talmud was established. Lately Mikveh has been used mainly for women. It was a special tradition that the brides were taken there to purify themselves before the wedding ceremony. Besides, annually it is used by the married women again for the purifying purpose. The process of dipping in the pool's water is associated with spiritual purity.
135. Sh. Koboshvili. Mikveh. Paper, coloured pencil. 25x38.
136. Sh. Koboshvili. At the Sorcerer's. Paper, water-colour, gouache. 21x27. In Akhaltsikhe region the major part of Jewish sorcerer's consisted of women, But sometimes the executors were Khahams (the cult servant). The main obligation of the sorcerer involves supplication for the God to cure the ill man. The Jews of Akhaltsikhe, deeply believed that every disease had its own angel. That's why the treatment always started with the prayers to those angels. But special and more serious diseases were cured and treated by means of amulets and special major prayers.
137. Bundle. Cotton and chintz printed cotton. 85x80.
138. The sheath for Mezuzah. Beginning of 20th c. Brocade, calico, textile. A Mezuzah is a piece of parchment (often contained in a decorative case) inscribed with specified Hebrew verses from the Torah(Deuteronomy 6:4-9 and 11:13-21). These verses comprise the Jewish prayer "Shema Yisrael", beginning with the phrase: "Hear, O Israel, the LORD our God, the LORD is One" A mezuzah is affixed to the doorframe in Jewish homes to fulfill the mitzvah (Biblical commandment) to inscribe the words of the Shema "on the knobposts of your house" (Deuteronomy 6:9). Some interpret Jewish law to require a mezuzah on every doorway in the home apart from bathrooms and closets too small to qualify as rooms. The parchment is prepared by a qualified scribe (a "sofer stam") who has undergone many years of meticulous training, and the verses are written in black indelible ink with a special quillpen. The parchment is then rolled up and placed inside the case.
139. Amulet. Silver. 7x6. Second half of 19th c. Silver with coinage. Amulet (from Arabic-peg)-has a long tradition, in spite of the fact that usage of any types of symbols or portrayal of the God is against the Jewish religious regulations. As a rule, the magic texts and signs are displayed on the amulets in order to protect people against disaster and evil spirits. A wide variety of types of amulets were spread throughout the centuries and all of them had their own , definite symbolic meaning and function. Sometimes, not only the effigy , but the written words can define the content of the amulets. Some of them protect the pregnant women, some the travelers who are away, or generally protect people from "evil eye". People often use Mezuzahs, Menorahs, ten commandment of Moses

- and the most popular one –stylized word "Hey"-(life) and Magen David (Shield or Star of David), which are used as a means of talismans. These amulets are used as the symbols of Judaism.
140. Sh. Koboshvili. Casting a spell over by the sorcerer. Paper, gouache, Indian ink. 26,5x32.
141. Amulet (Shaday). Metal, velvet. Beginning of 20th c. Metal with coinage. 7x6
142. Amulet (Shaday). Metal, velvet. Beginning of 20th c. Silver, surd., coloured beads
143. Amulet. 3,5X4,5. Silver, surd. The using of amulets has an old tradition. They consists of the magic words, most of all "shaday", which defence its owner from the misfortune.
144. Bundle. Cotton and silk, knitted on hand weaving loom. 72x72.
145. Dress for women. Second half of 19th c. Brocade, silk and cotton textile, golden embroidery, ribbon, knitted on the hand weaving loom.
146. D. Gvelesiani. Chandler in the village. Oil on canvas. 70,3x100,3.
147. Bagdadi. Silk, knitted on the hand weaving loom, printed. 75x70.
148. Akhalukhi for a woman, made of silk in golden and navy brown colours. Checked. The bib is adorned with small sized decorative golden details. A short model, with the short sleeves. 46x43
149. Sh. Koboshvili. The Jewish merchant. Paper, water-colour, gouache, Indian ink. 28x16. The main occupation for the Jews of Georgia, during the Feudalist age was trading. In the second half of the 19th c. we can divide the Jews merchants in three main parts. The wholesale ones (Sovdagari), middle levelled and the patty ones. The last ones were called "mesopleebi" (villagers). It included the biggest amount of merchants throughout the country.
150. Sh. Koboshvili. A wife of rich Jewish merchant. Paper, cardboard, water-colour, gouache, Indian ink. 24x15.
151. Sh. Koboshvili. Dvatsatnik. A trader. Paper, gouache, lacquer. 46x36. In Akhaltsikhe, petty traders were wandering door to door in the cities , especially in the in the suburbs. Some of them gave in debt their goods to clerks and military servants. The debtors received their monthly salary on the 20th of each month. This was the reason of naming the trades man "Dvatsatnik" ("Dvatsats" means 20 in Russian language).
152. Sh. Koboshvili. Caravan. 1939. Oil on canvas. 52X66. At the beginning of the 19th c. well-off Jews merchants were moving by means of camels and horses. Caravans of goods usually followed by wholesale merchants "chalvadres" (the owners of camels and horses) and caravanbashis (the leader of caravans).
153. Sh. Koboshvili. The market in Akhaltsikhe. 1940. Paper, gouache. 38X53.
154. Covering. Second half of 19th c. Silk, knitted on the hand weaving loom. 220X90.
155. Akhalukhi for a child. Second half of 19th c. Silk and cotton textile, metal, coinage, knitted on the hand weaving loom.
156. Ribbon. Beginning of 20th c. . Wool, dark red colour. The geometric ornaments of green, brown and navy blue colours are knitted in a cross shape on the material. 150x7
157. Sh. Koboshvili. Mass selling of serfs. 1940. Oil on canvas. 70x101. According to the historical facts in Feudalist Georgia , the bondmaid was the possession of the Jewish master. He was allowed to sell, present, take away as part of the dowry, engage and etc.
158. Sh. Koboshvili. The sale of the serf by the feudal lord. Paper, pencil. 25x36.
159. Ribbons for chikhti. End of 19th c. Velvet and cotton, gold thread. 51x3,5.
160. Ribbons for chikhti. End of 19th c. Velvet and cotton, gold thread. 49x3,5.
161. Ribbons for chikhti. End of 19th c. Velvet, silk thread, knotty embroidery. 55x3,5.
162. D.Gvelesiani. A Jewish woman with a chikhtikopi. Oil on canvas 80x60
163. D. Gvelesiani. Portrait of Shalom Koboshvili. Oil on canvas. 130x70.
164. Sh. Koboshvili. Collective farmers in the ploughed field. 1939. Oil on canvas. 50x70.
165. D.Gvelesiani. A lender prescribes a debt in a loan. Oil on canvas. 50x70
166. D.Gvelesiani A Jew on a road. Oil on canvas 57x47
167. D. Gvelesiani. Portrait of Shalom Koboshvili. 1940. Oil on canvas. 70x101
168. Sh. Koboshvili. Gathering harvest by Jewish collective farmers. 1940. Oil on canvas. 75x100
169. D. Gvelesiani. Textile traders. . Oil on canvas. 70x87
170. D. Gvelesiani. Prayer. . Oil on canvas. 100,5x70
171. D. Gvelesiani. Jew from Akhaltsikhe. . Oil on canvas. 70x55
172. Sh. Koboshvili. Returning home of Jewish collective farmers. 1939. Oil on canvas. 45,5x57,5.
173. D. Gvelesiani. Jew. Paper, water-colour. 35x25,5.
174. D. Gvelesiani. Jew. Paper, water-colour. 34x27.
175. D. Gvelesiani. Old Jew. Paper, pencil. 34x30.
176. D. Gvelesiani. Jewish women. Paper, water-colour. 32x17.
177. M. Metreveli. Jewish woman with the hand-mill. Oil on canvas. 54x33
178. M. Metreveli. A Jewish woman. Shepherd. Oil on canvas 48x38
179. D.Gvelesiani. The exile of Surami Jews to Syberia due the conducting ritual process. Oil on canvas. 65x85.
180. D.Gvelesiani. A slang (jargon) of Georgian Jews. Oil on canvas 60x80
181. D. Gvelesiani. Traders on the road. Oil on canvas. 65x85
182. D. Gvelesiani. Old Jew. Oil on canvas. 60x50.
183. D. Gvelesiani. Making cheese according Jewish rule. Oil on canvas. 75x56
184. D. Gvelesiani. Meeting of Jews from Oni with Akaki. Oil on canvas. 40x50
185. Shultz. Old Jew. Cardboard on canvas. 40x26
186. D.Gvelesiani. the blocks of estates of Jewish in Akhaltsikhe. Paper on cardboard, water-colour. 60x50
187. D.Gvelesiani. A complaint to king Erekle. Oil on canvas 60x50
188. Photo by D. Ermakov. A Jew with nuts.
189. Photo by D. Ermakov. Jew.
190. Photo by D. Ermakov. The Jews.
191. Photo by D. Ermakov. A Jew from Akhaltsikhe.
192. Photo by D. Ermakov. Jew. The salesman of nuts
193. Photo by D. Ermakov. A Jew from Armenia.
194. Photo by D. Ermakov. Rabbin. A Jew from Imereti.
195. Photo by unknown author. A Jew.
196. Photo by D. Ermakov. Akhaltsikhe. A Jewish part of an old city.
197. Photo by D. Ermakov. Kutaisi. The common view of a Jewish district.

www.museum.ge
www.facebook.com/GNMuseum